

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 28
18/2013
11. máj 2013

L. Štúr

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

Cena 0,50 €

AKÁ BUDE BUDÚCNOSŤ SLOVENSKÝCH NÁRODNIAROV?
Strana 4.

STOROČNICA NÁŠHO SKAUTINGU
Strana 5.

NÁROD BEZ HISTÓRIE JE VYKOŤAJENÝ Z DEJÍN
Strana 6.

NA DISKREDITÁCIU PREZIDENTA ZNEUŽILI I DOBROVOLNÍCKU
Strana 8.

NAJSTARŠÍ GENERÁL TO DOTIAHOL NAJĎALEJ
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Písal sa rok 1980, začiatok skúšobného obdobia a my ako študenti vtedajšej Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave sme sa v jeden víkend rozhodli, že si prevetráme skriptami unavené hlavy vychádzkou niekam do májovej prírody. Žreb padol na hrad Devín. Keď sme predpoludním stáli na parkovisku pod majestátnym hradným bralom, boli sme jednoducho očarení tým zvláštnym kúzlom miesta, ktoré bolo po stáročia kamenným svedkom milníkov našej histórie. Na druhej strane sme však boli aj trochu neistí z plotov, na ktorých sa ježil ostnatý drôt, zo strážnych veží a všadeprítomných tabuliek oznamujúcich zákaz vstupu do pohraničného pásma. Hrad bol pre verejnosť uzavretý, no študentská duša sa nedá len tak ľahko odradiť. Našli sme si nenápadné miestečko, kde sa dalo prešmyknúť, a o chvíľu sme už stáli na najvyššom bode hradného kopca.

„Duní Dunaj a luna za lunou sa valí: nad ním svieti pevný hrad na vysokom bralí...“ začal som recitovať z podmaňujúcej básne Morho! na pobavenie priateľov. Chvíľu sme sa ešte kochali výhľadom na sútok Dunaja s Moravou a na vtedy nedostupné Rakúsko. Keď sme sa po chvíli ocitli zasa na parkovisku pod hradom, zatkli nás pohraničníci. Muži v charakteristických uniformách so zelenými brigádkami svoju gestikuláciu pri recitácii slávnej básne Sama Chalupku označili ako signalizáciu do imperialistickej cudziny a dalo mi veľa roboty vysvetliť im, kto to Chalupka bol a prečo som recitoval jeho básne...

Táto tragikomická situácia mi prišla na um, keď som stál na nádvorí Devínskeho hradu 27. apríla tohto roku pri vrcholiacich oslavách druhej Národnej púte na Devín. Okolo mňa prúdili stovky ľudí, ktorí majú úprimný vzťah k našej histórii, vialí slovenské i matičné zástavy a na parkovisku pod hradom vyhrávali a vyspevovali skupinky návštevníkov z celého Slovenska rezké ľudové nôt. Ostnatý drôt a strážne veže sú minulosťou, ktorú pripomína iba Pamätník slobody so symbolickými dierami po strelách. Národná púť na Devín je zasa prítomnosťou, ktorá dáva nádejný signál, že to s naším vlastenctvom nie je až také zlé.

Maroš M. BANČEJ

Druhé Národné slávnosti na Devíne spájali veriacich po celom Slovensku Ekumenický rozmer Matice slovenskej

Maroš M. BANČEJ – Foto: autor

Duchovným vyvrcholením druhých Národných slávností na Devíne bola jednoznačne ekumenická bohoslužba v Kostole sv. Kríža v Devíne, ktorá sa konala v nedeľu 28. apríla. Matica slovenská ako organizátor tohto výnimočného podujatia dokázala, že naše národné tradície sú nerozlučne spojené s vierou, s posolstvom, ktoré na Slovensko priniesli naši vierozvestcovia, svätí Cyril a Metod. Ved práve tento rok sa nesie v znamení osláv 1 150. výročia príchodu solúnskych bratov na územie Veľkej Moravy.

Matica slovenská mala od svojho vzniku snahu spájať kresťanské náboženstvá na Slovensku. Ved jej zakladajúcimi osobnosťami boli 4. augusta 1863 biskup rímskokatolíckej cirkvi Štefan Moyses a evanjelický superintendant Karol Kuzmány. Tento ekumenický rozmer našej najstaršej národnej a kultúrnej inštitúcie bol kľúčovým momentom aj na druhom ročníku Národných slávností na Devíne. Jednoducho – národné uvedenie, kultúra a viera našich predkov sú základnými triangulačnými bodmi vymedzujúcimi našu štátnosť.

■ V DUCHU PROGLASU

Ekumenická bohoslužba v devínskom Kostole sv. Kríža sa konala na oslavu vierozvestcov sv. Cyrila a Metoda. V duchu slov Proglasu: „Čujte slovo, slovo Boha; slovo, ktoré sytí ľudské duše; slovo, ktoré posilňuje srdce i rozum; slovo, ktoré učí poznať Boha,“ chceli predstavitelia kresťanských cirkví spolu s prítomnými prispieť k oslavám 1 150. výročia príchodu solúnskych bratov a ich evanjelizačnej a kultúrnej misie medzi našimi predkami. Za hostujúcu rímskokatolícku cirkev bohoslužbu viedol vojenský ordinár Mons. František Rábek. Vo svojom príhovore zdôraznil potrebu jednoty medzi kresťanmi na Slovensku, ak v duchu cyrilometodského dedičstva má naša krajina splniť poslanie, ktoré má aj v súčasnom európskom kontexte.

Predseda Matice a starostka Devína L. Kolková spolu s duchovnými na Devíne.

Matica slovenskej poďakoval za iniciatívu a zorganizovanie tohto podujatia. Modlitby a prosby za ostatné cirkvi prednášal otec Ľubomír Matejovič za gréckokatolícku cirkev na Slovensku, Ján Hradil, biskup Cirkvi československej husitskej, a Ján Ondrejčin, kancelár Ústredia ekumenickej pastoračnej služby v OS a OZ SR. Modlitby sprevádzal gréckokatolícky zbor Kyrillomethodion a na záver vystúpil s krátkym koncertom spevácky zbor zo Zvolena.

■ INTEGROJÚCA MATICA

V slávnostnej homilii naznačil biskup Mons. František Rábek potrebu a užitočnosť ekumenickej spolupráce na celom svete,

v Európe a osobitne na Slovensku. Predseda Matice slovenskej Marián Tkáč sa vo svojom príhovore obrátil na prítomných biskupov, kňazov, veriacich a na matičiarov zo všetkých kútov Slovenska a rozviedol myšlienku, že Matica slovenská vznikla pred 150 rokmi na báze ekumenizmu, pretože spojila do jednej necirkevnej organizácie cirkvi katolícke, evanjelické a postupom času aj ostatné. Zhmotnila tak odkaz našich vierozvestcov a keďže tento rok je rokom 150. výročia vzniku Matice slovenskej a 1 150. výročia príchodu Cyrila a Metoda na naše územie, bolo by veľmi vhodné, keby sme pokročili v podporovaní ekumenizmu. Nielen vo svete, ale najmä v našej

vlasti. Marián Tkáč ponúkol Maticu ako možného sprostredkovateľa stretnutí vrcholných predstaviteľov kresťanských cirkví na najvyššej úrovni na území Slovenska, čo by bolo v súlade s odkazom pápeža Jána Pavla II., ktorý keď bol na Slovensku naliehavo zdôrazňoval, že od Slovenska čaká Európa a svet v treťom tisícročí posolstvo viery.

„Som presvedčený, že pred Maticou slovenskou je veľká úloha vniesť dialóg a jednotiaci prvok medzi cirkvami na Slovensku. Zaväzuje nás k tomu tradícia našej ustanovizne, ale aj akútna potreba duchovnej obrody Európy,“ povedal pre SNN Marián Tkáč pri hodnotení Národných slávností na Devíne.

3 OTÁZKY PRE:

PhDr. Petra Suska, riaditeľa tlačového odboru MZVaEZ SR

Pohybujeme sa pri silnom jadre Únie

• Pripomíname si výročie vstupu SR do EÚ – s odstupom rokov – čo to pre našu republiku znamená?

Členstvo v Únii bolo a je pre Slovensko prínosom. Splnili sme záväzky z prístupovej zmluvy, neobjímame sa vysloviť svoj názor a môžeme konštatovať, že dnes sa Slovensko pohybuje bližšie pri jadre Únie než mnohé „staré“ členské krajiny.

• Budúcnosť EÚ sa spája aj s odovzdávaním určitých národných kompetencií centru. Do akej miery to oslabí/neoslabí našu štátnu suverenitu?

Základom myšlienky integrovanej Európy je snaha vytvárať synergiu medzi

národným záujmom a kumulatívnym záujmom, teda prospechom celku. Zotrvať v integračnom centre je na náš prospech. V diskusiách o budúcom usporiadaní EÚ presadzujeme zachovanie silných národných kompetencií v oblastiach, kde vidíme pridanú hodnotu. Máme záujem zachovať silný národný prvok v tzv. európskej bankovej únii. Prioritou je dobudovanie hospodárskej a menovej únie, doladenie systémov, ktoré už fungujú, no neboli nastavené správne.

• Slovenská republika by asi hospodársky nemohla fungovať bez takzvaných „eurofondov“ – napriek tomu, zdá sa, že ich nevieme celkom využívať.

V čase, keď je SR postavená pred výzvou čo najviac konsolidovať verejné financie, a teda usilovať sa o deficit štátneho rozpočtu pod 3 percentá HDP, môžeme povedať, že finančné prostriedky z fondov EÚ tvoria značnú časť – asi 76 percent verejných investícií v SR. V rámci programového obdobia 2007 – 2013 je zazmluvnených 77 percent finančných prostriedkov z celkovej alokácie 11 mld. eur, pričom čerpanie je na úrovni 41 percent. Priority SR sú vo sfére ľudských zdrojov, zamestnanosti a sociálnej inklúzie, vedy, výskumu a inovácií, vzdelávania, infraštruktúry, životného prostredia, rozvoja vidieka a regiónov.

Zhováral sa Ivan BROŽÍK

R - 2013021

NEOGRAFIA MARTIN
www.neografia.sk

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

V SNN 19/2013 SI PREČITATE

- Rozsiahle zmeny na úradoch práce sa nedotknú len nezamestnaných
- Ako sa vyvíja kauza týkajúca sa predaja lukratívneho Domu spisovateľov
- Seriál o osudoch slovenských generálov pokračuje Antonom Pulanichom

Aj v súčasnosti máme mimoriadny dôvod pripomínať si stalinské vyvražďovanie Našu česť v krutých časoch zachránil patológ

Dušan D. KERNÝ

Slovenská verejnosť má niekoľko mimoriadnych dôvodov nezabúdať na tragédiu vyvraždenia dvadsaťtisíc poľských dôstojníkov, známu pod menom Katyň. Po prvé, išlo o brutálne, v Európe neslýchané vyvražďovanie dôstojníkov poľskej armády, výkvetu poľskej inteligencie. Po druhé, nejde len o dlho zamlčovanú udalosť, ale aj o desaťročia účelového prepisovania dejín, že vraždili fašistické jednotky a nie sovietske bezpečnostné orgány.

Po tretie, ide o udalosť, ktorá ukazuje brutalitu stalinského systému a lživosť tvrdenia o slovanskej či panslovanskej spolunáležitosti. A po piate – pre slovenskú verejnosť je predovšetkým a najmä dôležitý celoživotný osud jediného slovenského odborníka, ktorý vydal o masakre v roku 1943 svedectvo a nikdy svoju výpoveď nezmenil, a to ani po tom, čo ho zmenil jeho český „kolega“.

■ SLOVENSKÝ PATOLÓG

Konštatovalo sa to o. i. na druhej verejnej besede, ktorú v priebehu troch rokov usporiadal Ústav pamäti národa. Tak ako pred tromi rokmi sa na nej zúčastnil špičkový európsky odborník a znalec archívov v tejto záležitosti, profesor Sliezskej univerzity Mečislav Borák a tentoraz aj Margita Kániková, autorka knihy, ktorá vyšla vo Vydavateľstve Spolku slovenských spisovateľov. Má názov V tieni púpavy a rozpráva o MUDr. F. Šubíkovi, známom básnikovi Andre-

jovi Žarnovovi, hlavnom patológovi prvej Slovenskej republiky. Ten bol v dvanásťčlennej medzinárodnej komisii lekárov patológov, ktorú po odhalení masových hrobov povolali Nemci do Katyne 29. – 30. apríla 1943. Svedectvo komisie sa stalo – vedno s odhalením hrobov – jednou z najúčinnejších zbraní propagandy fašistického Nemecka v čase po porážke pri Stalingrade.

Západní spojenci a vedno s nimi československá exilová vláda E. Beneša tomu neverila, „podobne dal alibisticky od toho ruky preč aj Medzinárodný Červený kríž v Ženeve“, vyhlásil o. i. historik Martin Lacko konštatujúc, že „svedectvo kompromitujúce ZSSR sa lekárovi kruto vypomstilo po zmene v rokoch 1944/1945“. F. Šubík okrem lekárskej správy vydal vlastné svedectvo, že „v sovietskom Rusku sa teroristické metódy nezmenili ani o vlas, niet tam slavianofilstva, ale je tam sociálna úbohosť“. Už počas SNP

sa meno MUDr. Šubíka ocitlo na zozname, ktorým povstalecká SNR žiadala trest smrti pre 38 stúpenčov a činiteľov Slovenskej republiky z radov spisovateľov a kultúrnych pracovníkov, väčšinou činovníkov Matice slovenskej.

■ SVEDOK Z KATYNE

Keďže bolo zrejme, že sovietske bezpečnostné orgány budú pri oslobodzovaní Slovenska hľadať lekára – svedka z Katyne, MUDr. Šubík odišiel do americkej okupačnej zóny v Rakúsku vedno s maloletým synom a tehotnou manželkou. Po zatknutí bol – spolu s ostatnými činovníkmi – deportovaný naspäť do Československa. Výpoveď pani Kánikovej sa opierala o presné citácie rozsudku a uvádzala množstvo údajov odvážnych svedkov, ktorí na súde osobne alebo písomne svedčili v prospech MUDr. Šubíka – a to tak z radov rasovo prenasledovaných, vrátane mnohých lekárov, ako aj predstaviteľov

ľavicovej inteligencie, medzi nimi bol L. Novomeský či A. Mráz, osobne prišiel svedčiť Ján Smrek. Už len samotný príbeh priebehu súdneho procesu je pozoruhodný – MUDr. F. Šubík bol obvinený z toho, že sa na obhliadke zmasakrovaných poľských dôstojníkov v Katyni zúčastnil a že „verejne opakoval vymyslené tvrdenia osočujúce sovietske bezpečnostné orgány“. Napriek tridsiatim mesiacom väzenia svoju správu nepoprel a nikdy nevyhlásil, že Katyň je dielom Nemcov a nie soviетov. „MUDr. Šubík zachránil česť slovenského intelektuála v krutej dobe,“ konštatoval historik M. Lacko.

■ NEZNÁMY HROB

Profesor M. Borák, autor ojedinelých prác na tému Vraždy v Katyni, konštatoval, že český lekár, známy neskôr pod spisovateľským pseudonymom F. Kožík, názor zmenil. Podstatné o. i. z vystúpenia prof. Boráka bola informácia, že Katyň je

skutočným miestom popravy 4 500 dôstojníkov, ale zároveň aj symbolom za tri iné miesta masových vražd, ktoré sú známe. Z nich jediné bolo na území, ktoré nemecké fašistické vojská nikdy neobsadili, v dedine Mednoje, severne o mesta Tver (predtým Kalinin, ktorý však Nemci obsadili). V Mednoje je viac ako 6 000 zavraždených príslušníkov rôznych poľských formácií. Skutočná pravda sa historicky potvrdila až v roku 1990, keď vtedajší vrcholný predstaviteľ ZSSR M. Gorbačov priznal existenciu zoznamu a rozkazu na zastrelenie podpísanom Stalinom a členmi politbyra, a to, že vraždu strelou do tyla vykonali sovietske bezpečnostné orgány. Rozsudok smrti však znel pre 25 000 Poliakov – a na doteraz známych troch miestach je okolo 20 000 – predpokladá sa, že dodnes „neznámy“ masový hrob ostatných zmiznutých a doteraz nenájdenných Poliakov je v Bielorusku, v Kuropatoch pri Minsku.

Slovenská republika v mnohých oblastiach menšinovej politiky úspešne napreduje Rómsku problematiku nevyriešia peniaze

Viliam KOMORA

Predseda Strany Rómskej únie na Slovensku (SRÚS) František Tanko pohrozil, že budú pokračovať v organizovaní masových protestných pochodov. Kompetentné orgány podľa neho nemajú záujem o riešenie rómskej otázky tak, ako ich navrhli. F. Tanko chce upozorniť aj na kamuflovanie eurofondov a úplne amatérsku prácu „rómskeho splnomocnenca“ Petra Polláka.

O situácii a postavení menšiny už F. Tanko informoval predstaviteľov Svetovej rómskej organizácie Romani-pen, Medzinárodnú radu pre sociálny rozvoj a EÚ, no nespomenul ich reakcie, čo nevyzerá dôveryhodne. Zabúda, že hodnotiť môžu aj iní a SRÚS nie je predstaviteľkou všetkých slovenských Rómov. Pri pohľade na košický Lunik IX, ktorý robí hanbu celému Slovensku, však vidieť, že problém je inde. Tamojší obyvatelia si z bytov a lokality urobili miesto pripomínajúce tzv. tretí svet. Na vine však nie sú Slováci a ani Slovensko.

■ POMÁHA AJ VIERA

Nedávno sa podobne ako SRÚS vyslovil splnomocnenec P. Pollák. Povedal, že pre zníženie počtu ľudí, ktorí žijú v extrémnej chudobe v rómskych komunitách, je potrebný skutočný záujem a rozhodné konanie orgánov verejnej správy. Zasadil sa za zmeny vo vzdelávaní detí a mládeže zo sociálne

znevýhodnených komunit, a to v oblastiach povinnej predškolskej prípravy či celodenného systému vzdelávania pre zaradenie sa na trh práce. Rómov vyzval k hrdosti na pôvod, jazyk a tradíciu.

Počas Medzinárodného dňa Rómov (MDR) 8. apríla sa veriaci Rómovia z Gréckokatolíckeho centra Rómov v Čičave stretli v Bratislave. Gréckokatolícky kňaz a riaditeľ centra Martin Mekel pri tejto príležitosti povedal, že prišli zvestovať, že Boh sa dotýka aj Rómov. Bratislavský eparcha, vladyka Peter Rusnák vyjadril potešenie z radosti, ktorá vyžarovala z prítomných. Povedal, že riešenie rómskej problematiky nespočíva v peniazoch, v organizáciách, ale v prijatí Božieho slova, evanjelia, ktoré od základu menia život človeka.

■ Z KASTY NEDOTKNUTELNÝCH

Deň Rómov je pripomenutím si prvého celosvetového kongresu Rómov,

ktorý bol 8. – 12. apríla 1971 v Opringtone pri Londýne. Zástupcovia zo štrnástich krajín založili Medzinárodnú rómsku úniu (prvým tajomníkom bol slovenský Róm, lekár Ján Cibula), odmietli označenie Cigán a požiadali medzinárodné organizácie o rešpektovanie pomenovania Róm, (čo po slovensky znamená muž či

MENŠINY

človek). Prihlásili sa k pôvodu v Indii, prijali rómsku hymnu a vlajku. V súčasnosti sú v Európe ako najpočetnejšia menšina podľa odhadu od 7 do 14 miliónov, niektoré zdroje uvádzajú 15 – 29 miliónov (čo je zrejme nadsadené) a vo svete sa ich počet odhaduje na 68 – 82 miliónov. Nemajú vlastnú krajinu, žijú po rôznych štátoch. Posledne zverejnený genetický výskum predpokladá, že európski Rómovia pochádzajú z najnižšej kasty tzv. Nedotknuteľných, ktorých je v Indii asi 160 miliónov. Hinduistické tradície

a pravidiel tvrdia, že do tejto kasty sa rodia ako trest za páchanie hriechov v minulých životoch. Nedotknuteľní v Indii môžu vykonávať len najhoršie povolania.

■ MILIARDY EUR

Na zabezpečenie zapojenia rómskych mimovládnych organizácií do čerpania najmä troch eurofondov (ročne celkovo 50 miliárd eur) vyzvali štyria eurókomisári štáty EÚ. Členským štátom vytkli, že nenapredujú v rómskej problematike. Podľa Svetovej banky by integrácia rómskych komunit prostredníctvom zvýšenia produktivity práce, zvýšenia výberu daní a zníženia výšky dávok mala priniesť európskym ekonomikám 500 miliárd eur.

Na skončenie diskriminácie Rómov v Európe vyzvala Amnesty International najmä štáty strednej a východnej Európy. Slovensko patrí k najviac kritizovaným krajinám pre segregované vzdelávanie či počet násilných a nevyšetrených útokov

proti nim. Výhrady sú aj na Česko, Maďarsko, Bulharsko, Taliansko či Francúzsko. Ďalší kritik – Výbor OSN pre odstránenie rasovej diskriminácie – upozornil slovenskú vládu, aby dôsledne plnila záväzky vyplývajúce z Medzinárodného dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie. Upozornil na pretrvávajúce závažné nedostatky v oblasti potlačania rasizmu a rasovej diskriminácie na Slovensku.

Na našu obhajobu môžu poslúžiť vyjadrenia veľvyslancu USA v SR Theodora Sedgwicka. Podľa neho USA neustále bojujú so segregáciou, s diskrimináciou a s obmedzovaním práv mnohých menšín a nie sú nevinné ani pokiaľ ide o intoleranciu a nenávisť. No urobili veľký pokrok v rovnosti a o skúsenosti sa môžu podeliť. Sedgwickove slová by mohli prijať rôzne organizácie, ktoré často aj zbytočne negatívne hodnotia SR, ktorá vo viacerých oblastiach veľmi pozitívne napreduje.

VŠIMLI SME SI

Keď samochvála výrazne páchne

Nastajlovaná celebrita sa nevie dočkať, kedy jej podstrčí mikrofón sporu odedá vymetačka zväčša exhibicionistických seáns a na kameru ukáže svoj trojtisícový outfít. Wau, zvyškne, ako keby sa práve vymanila z blekautu. Atak na divákov je pre ňu level nambr van. A keď vzápätí pricupitá jej o pol hlavy nižší impresário, idylka je oukej. Hovie si v pohode, lebo milovaný má na sebe fešn kiki-rikí sako, takže zicher ho pasujú za najextravagantnejšieho. A o to, well, ide. Ostatné nerieši, veď komunikácia s okolostojacou sosajety pripomína obohratú platňu. Kam jej zrak zabľudí, tam ten istý fejs. Jeden sa túli k bývalej, druhý poškuľuje po budúcej, tretí sa napcháva, štvrtý sa presúva tam, kde práve snímajú niekoho z vraj trendy hostí. Na tapete je projektant záchodov a garáží, za nim sa štylizuje všadeprítomný doktorko, nesmie absentovať ani húkajúci rádbysepvák so zdvihnutým prostredníkom a klebety na tému, kto s kým, kedy a kde. A potom sa odhaľovačka intimajť lajfu

vrhne na exkluzívne figúry z domácej kuchyne. Šokovanému divákovi sa do hlavy natláča, že chuchmavá lejdy má zvonivý vojs a ďalšia neviem na čo namyslená kolegyňa vyzerá úžasne, hoci keby sa pozrela do hrnčeka, tak mlieko v ňom určite skysne. A nemusel by jej pri tom asistovať ani prihriaty figaro. Ó tempora, ó mores, zvolal by klasík, keby počul priam koprífil-dovské zaklínadlo: „Kto sa neobjaví medzi nami otrepanými a ošúchanými, ako keby v slovenskom šoubiznise ani nebol.“ Wau!

Každé euro v ruke obracajúci skromný a trpezlivý občan spod Tatier sa už zrejme nevie dočkať ďalšieho vydania šmejdu, našťastie neašpirujúceho na prvenstvo v OTO. Aj keď pripustíme, že každá líška svoj chvost chváli, slepá nadutosť, ignorantstvo a úbohosť vo využívaní výrazových prostriedkov robia zo spisovného jazyka hanebnú metaforu typu „frajcimerka pucovala pod forhauzom fibrcýgel“. Žiaľ, prvky deformácie aj z tejto relácie prenikajú do hovorovej reči značnej časti ovplyvnilých krajanov. Ešteže máme, či nemáme ministerstvo kultúry, jazykovedcov i televíznu radu. Alebo u nás platí verzia definície demokracie, že beztréstne môžeme všetko a nemusíme nič? Smutné. Rudolf ZELENAY

Bratislava má sedemkrát viac poslancov ako New York Slovensko má preposlancovanosť

Neviem, či slovo preposlancovanosť je spisovné. Zrejme nie. Je však vytvorené tak, ako pravidlá slovenského pravopisu dovoľujú tvoriť slová. Od základu poslanec, od jeho nadbytku či prebytku. Inak uznajte, koho u nás zaujíma nejaký prebytok poslancov.

Zvolíme ich a basta. Sú a majú sa. A občas sa rozmnožia pučaním, delením či inými politicky korektnými spôsobmi, teda medze sa ich množeniu nekladú. Ak majú pocit, že ich je málo, odhlasujú si, že ich bude viac. Opačná cesta, aby si odhlasovali, že ich bude menej, Igorovi Matovičovi neprešla. A neprejde u nás nikomu, to je jasnejšie ako modrá obloha.

Podme porovnávať. Mesto New York má niečo cez osem miliónov obyvateľov – encyklopédie uvádzajú s pripomenkou – aj so subaglomeráciami. Mesto Bratislava má niečo pod pol miliónom obyvateľov. Teda šestnásťkrát menej ako New York. Doteraz je to naozaj nezaujímavá štatistika,

veď porovnáваме neporovnateľné. Nuž, pridáme pár ďalších súvislostí. Napríklad skúsme porovnať počty volených a rozpočtovo platených poslancov. V New Yorku je to náramne jednoduché

ČO INÍ NEPÍŠU

Foto: archív

– „veľké jablko“ ich má 51. Slovom päťdesiatjeden. Na druhej strane – aj oceánu – Bratislava má spolu so všetkými mestskými či miestnymi časťami, či ako sa vlastne komplikovane a nezrozumiteľne nazývajú jej satelitné časti – 342 poslancov. Slovom – tristoštyridsaťdva, 266 poslancov si plní svoje povinnosti v 17 mestských častiach, 45 na magistráte a 44 na župe (z toho 31 je z bratislavských obvodov, zvyšných trinásť je za Senec, Pezinok a Malacky). Takmer sedemkrát viac ako ten šestnásťkrát väčší New York. On to vlastne vôbec nie je nový fakt. Vedia to mnohí, najmä tí samotní poslanci. Podľa toho, v akej prešilovke oproti obyvateľom New Yorku sa o nás starajú, mal by tu v Bratislave i v iných mestách na Slovensku byť malý zázrak, raj na zemi. Lenže – starajú sa oni vôbec o nás? Možno tu niekde je odpo-veď na otázku, prečo ich je toľko. Lebo voliči sa málo starajú o nich. A o ich počty.

Ivan BROŽÍK

Je tu pozvoľný súmrak oligarchov

Roman MICHELKO

Ekonomická kríza má aj svoje pozitívne dôsledky. Systém, ktorý sa tu od konca sedemdesiatych rokov budoval, sa ocitol pred kolapsom a dejú sa veci pred niekoľkými rokmi či mesiacmi nepredstaviteľné.

Na začiatku ekonomickej krízy išlo všetko ešte v starých koľajach. Megazlyhanie bankárov sa sanovalo z verejných zdrojov. Najbohatší, ktorí vedeli, aká je ich sila, si zobrali politikov ako rukojeňníkov a tí len poslušne plnili ich zadania. My všetci, najmä však čoraz viac decimovaná stredná vrstva, sme sa poskladali a zachránili banky, aby si už o rok veľkopodvodníci z finančného sektora znova vyplácali svoje astronomické bonusy.

Cyprus urobil tomuto modelu koniec. Samozrejme, prvý pokus, ako riešiť cyperskú krízu, bol ešte

v zaužívaných schémach. Všetci vkladatelia (aj tí, čo mali na konte zopár eur) sa mali zdať mimoriadnou daňou a takto vyzbieraná suma mala potom zakryť zlyhanie tých, ktorí celý kolaps spôsobili. Chvalabohu, nestalo sa. Nakoniec ako vieme, vklady do 100 000 eur zostali nedotknuté a na konsolidácii sa v dosiaľ nebyvalej miere podieľajú aj tí najbohatší.

Kauza Cyprus má tak konečne jeden pôvodne nezamýšľaný dôsledok. Ukázalo sa, že obľúbený šport oligarchov (nielen tých ruských) – beztretno optimalizovať dane, rozumnej nehanebne okrádať vlastné krajiny, nemusí byť bez následkov. Zároveň však Cyprus vydal jasný signál – daňové rajy už nie sú tým, čím boli. Uliat' si ťažké milióny či miliardy do daňových rajov a potom si

ich bezstarostne užívať, tento model Cyprom skončil.

Napokon je celkom dobré, že banková kríza doľahla práve na daňový raj. Aj preto bola záchrana tejto ekonomiky na európskej úrovni

KOMENTÁR

politicky veľmi obťažná. Merkelová by pol roka pred voľbami sotva vysvetlila svojim voličom, že treba zachraňovať štát, ktorý má sice len 700 000 obyvateľov, no napriek tomu je druhý najväčší investor v Rusku. Presadiť tvrdé podmienky záchrany Cypru bolo ľahšie aj preto, že v čase, keď sa riešila kríza tejto ekonomiky, na verejnosť sa dostali zoznamy prominentov, ktorí si svoje „ťažko a poctivo“ zarobené milióny ulievali do iných daňových rajov.

Zoznam 130 000 „celebrit“, ktoré svoje štáty okradli o 25 biliónov dolárov, bol tou povestnou poslednou kvapkou, ktorá z týchto podvodov urobila top tému verejnej diskusie. V čase bezuzdného škrtania, najmä v sociálnej oblasti, je otázka daňových únikov na výsoť aktuálna a schopnosť tolerovať takéto maniere oligarchov sa dostáva k nule.

To však nie je jediná téma, ktorá sa v posledných dňoch otvára. Ďalšou veľkou a veľmi aktuálnou témou je, ako zabrániť vyberaniu bezpracnej renty pre úzke skupiny zväčša tiež oligarchov, ktorí si dokážu podmienky nastaviť tak, aby im vyhovovali a aby im zabezpečili bezpečný a dlhodobý zisk s minimálnou mierou rizika.

Aby bolo jasné, o čom hovoríme – obzvlášť krikľavé je to v prípade zdravotných poisťovní, záchraniek a medicínskych laboratórií. Vplyvná a dobre zorganizovaná skupina (Penta) si za čias ministra Zajaca presadila taký model fungovania, ktorý jej garantuje zisk v podstate bez akéhokoľvek podnikateľského rizika. Veľmi podobné je to aj v prípade nebyvalého rozmachu tzv.

fotovoltaiky, resp. masívneho stavania sľnečných elektrární. Výkupné ceny takejto energie boli nastavené tak, že návratnosť takýchto projektov bola vyrátaná na tri roky. V štandardnom biznise je pri investíciách podobného rozsahu obvyklá návratnosť v rozpätí desiatich až dvadsiatich rokov. Potom už len stačilo skupinám zainvestovať a dlhé roky vyberať rentu.

Zavádzajúce je, že tento systém nie je vnímaný ako priama korupcia, ale má množstvo podobných charakteristík. Je to systém, ktorý môže takto efektívne fungovať len pri dvoch predpokladoch. Investori musia mať na začiatku relatívne vysoký kapitál a zároveň musia disponovať veľkým politickým vplyvom, aby dokázali presadiť podmienky biznis modelu tak, aby bol šitý im na mieru a zároveň bol dlhodobý udržateľný.

A ako vieme, snaha akejkoľvek vlády niečo s tým urobiť (zmeniť podmienky), naráža na nebezpečenstvo medzinárodných arbitráží. Ľuďom sa však postupne otvárajú oči a udržanie podobného modelu je čoraz ťažšie. Až sa zdá, že možno postupne nastáva súmrak oligarchov.

Prečo sa stále oprašujú amnestie

Eva ZELENAYOVÁ

Zatiaľ čo Iveta Radičová cestuje po Európe a vraj odovzdáva svoje vedomosti, na Slovensku ju má nahradiť kniha rozhovorov, ktorú spracovala jej dvorná novinárka Ľuba Lesná. Radičová robí „drahoty“ a tvrdí, že dvakrát do tej istej rieky nevstúpi a nebude znova kandidovať v prezidentských voľbách. Dá sa s istotou očakávať, že ak pravica nebude mať spoločného kandidáta voči ľavicovému, napríklad Ficovi, Radičová sa rada obetuje. A už to tak vyzerať, že bude musieť. Veď ľudová platforma, ako sa nazvali KDĽ, SDKÚ-DS a Most – Híd, sa už jasne vyjadrila: súčasných známych kandidátov pochádzajúcich z prostredia KDĽ nepodporí. Konkrétne Jána Čarnogurského a Radoslava Procházku. Je to iste neférové najmä voči Čarnogurskému, keďže to bol on, kto odporúčal za svojho nástupcu na čele

strany Pavla Hrušovského, a ten mu to odpláca tým, že sa mu stavia do cesty. A čo Procházka? Tiež bývalý kádehák, od začiatku stránickej kariéry prudko stúpajúci preferenciami nahor. Zostal aj so svojou Alfou

POZNÁMKA

u spolustraníkov nepochopený, ale chuť stať sa prezidentom mu to nezobralo.

Už od vlaňajška je známy prvý kandidát na úrad prezidenta Andrej Kiska. Na prvej spoločnej prezidentskej debata v Mlynskej doline bratislavského Univerzitného pastoračného centra rezonovali najmä témy týkajúce sa kresťanskej morálky. Na pretrase boli interrupcie, homosexualita a nevynechal ani odvolaného arcibiskupa Róberta Bezáka. Na šikovne položenú otázku Čarnogur-

ský odpovedal svojším spôsobom. A tak sa prítomní dozvedeli, že pán kandidát by síce nepodpísal zákon o registrovaných partnerstvách, lebo nie je dobrý, ale vie si predstaviť splnenie ich požiadaviek v rámci existujúcej legislatívy. Ostatným kandidátom nerobí problém nijaká z liberálnych požiadaviek.

Bohorovnosť, s akou sa niektorí politici štylizujú do úlohy spravodlivých sudcov, sa samozrejme neznáša s pokorou a so sebareflexiou a občas im nastáva zrkadlo. Pri pamätnom kríži na mieste tragickej nehody, pri ktorej pred sedemástimi rokmi zahynula kontroverzná postava v kauze zavlečenia M. K. ml. Róberta Remiáš, podmienili budúcu účasť KDĽ vo vláde vyšetrením tejto udalosti. Článok v Sme vyvolal obrovské množstvo reakcií a ozval sa aj Jozef Šátek, vedúci vyšetrovacieho tímu od novembra

1998 aj na vyšetrenie vraždy Remiáša. Jeho svedectvo objasňuje i neuveriteľný zápas pravice o svojho generálneho prokurátora, keď počas voľby dopustila zmeniť zákon, len aby dosiahla svoj cieľ. Šátek totiž uviedol: „Tomuto vyšetreniu nikdy nebránili tzv. Mečiarove amnestie. Toto vyšetrenie bolo v podstate ukončené v auguste 2004 s presným označením páchatelov a so zabezpečením dostatočného rozsahu dôkazov. Dozorujúca prokurátorka a Úrad špeciálnej prokuratúry však vyhovelí nezmyselným návrhom obhajcov vtedajších obvinených a prakticky zničili trojročnú ťažkú prácu vyšetrotel'a, čím sa dôkazná situácia úplne zmenila v prospech páchatelov. Páchatelia sú teda známi, dôkazy boli zabezpečené, ale prokurátorská „elita“ zabránila uplatneniu práva a spravodlivosti. Z tohto dôvodu nerozumiem vyjadreniam predstaviteľov KDĽ.“

Je toho viac, čomu sa v politike KDĽ nedá rozumieť. Ani ustavičnému vznášaniu návrhu na zrušenie Mečiarových amnestií, keď je KDĽ aktuálne v opozícii. Keď boli vo vláde a mali ústavnú väčšinu, na amnestie si nespomenuli. Slovensku už chýba iba prezident z tohto zoskupenia...

AKO BOLO, ČO BOLO

V slovenských dejinách sa zvykne spomínať Salzburg, ktorý priniesol zvrät v politike prvej Slovenskej republiky. V tom čase u nás prebiehal zápas medzi umiernenějšími predstaviteľmi kresťanskej orientácie a pronemeckými nacionalisticko-socialistickými radikálmi. Keď prezident Dr. Jozef Tiso pozbavil velenia Hlinkovej gardy Alexandra Macha, vyzeralo to, že prv menovaní majú navrch. Potom prišiel Salzburg. To, čo sa dialo pred ním, mi svojho času priblížil profesor Jozef Kirschbaum: „Keď vypukla vojna, cítili sme potrebu ukázať určitú samostatnosť. Minister zahraničných vecí Ferdinand Ďurčanský požiadal vyslanca v Ríme Jozefa Zvrškoveca, aby oznámil Angličanom, že Slovensko chce byť v tejto vojne hospodársky neutrálne. Zvrškovec aj urobil určité kroky, ale Taliani o nich informovali nemeckého vyslanca. Nemci aj s prispáním niektorých Slovákov mali toľko udaní

proti Ďurčanskému, že žiadali jeho odstránenie zo Slovenskej politiky.“

Ďalší pamätník František Lisý bol presnejší. Povedal, že Zvrškovec dostal od Ďurčanského pokyn, aby pripravil v Madride slovenské diplomatické

lym československým obchodným zástupcom v Madride Formánkom. Zvrškovec ho žiadal o sprostredkovanie schôdzky s britským konzulom. Chcel dosiahnuť, aby Briti neblokovali zásielku bavlny z Brazílie pre textilnú fabriku Tibergien-

čanský ďalej žiadal, aby Zvrškovec vytvoril cez Taliansko kontakt na Francúzsko a Veľkú Britániu, aby talianske ambasády mohli zastupovať aj slovenské záujmy. Táto požiadavka sa dostala k zaťovi Benita Musoliniho, grófovi Cianovi, ktorý

na voči Bratislave. Hitler si pozval slovenských zástupcov do Salzburgu. Na začiatku vyhlásil na adresu Ďurčanského: „Mit dem Zigeune ich möchte nicht mehr sprechen!“ a potom obvinil slovenskú stranu, že sa chce vymknúť Nemcom a jej prominenti nadväzujú styky s nepriateľom. Ďurčanský musel odísť z politiky. Tisovi nanútili, že Mach musí byť znova veliteľom gardy a Tuka prevezme ministerstvo zahraničných vecí.

Temný hrdina tohto príbehu Demuth sa nikdy netajil, že mu je Berlín bližší ako Bratislava. V tomto duchu sa svojim likvidáčnym zákrokom voči Ďurčanskému pochválil práve Františkovi Lisému. Vďaka tomu jeden z aktérov, ktorí spôsobili nešťastný Salzburg, neupadol do zabudnutia. V poslednom čase často zdôrazňujeme, že by sme sa mali poučiť z dejín. Demuthov príbeh hovorí o tom, čo sa môže stať, keď sa na vplyvných miestach ocitnú ľudia, ktorí pracujú pre cudzích. Nuž nezabúdajme na dnešných Demuthov.

Nezabúdajme na dnešných Demuthov

Peter VALO

zastúpenie na úrovni charge d'affaires. Na vyslanectve v Ríme pôsobil popradský Nemeč Július Demuth. Do diplomacie ho presadil štátny sekretár pre nemeckú národnostnú menšinu a sekretár Nemeckého kultúrneho zväzu na Slovensku Franz Karmasin. Demuth vycítil, že sa ho chce Zvrškovec zbaviť a odstaviť do Španielska. V madridskom hoteli si vypočul telefonický rozhovor s býva-

ku v Trenčíne, ktorá sa neskôr skutočne dostala na Slovensko. V rámci stretnutia Zvrškovec presviedčal svojho partnera, že sa Slovensko síce dostalo na nemeckú orbitu, ale chce robiť neutrálnu zahraničnú politiku. Naivný Zvrškovec naivne nadiktoval Demuthovi správu o stretnutí pre Ďurčanského. Ten si urobil kópiu navyše a priniesol ju Karmasinovi, ktorý s ňou išiel do Berlína. Minister Ďur-

sa netajil svojou promadarskou orientáciou a slovenské návrhy poslal do Berlína. Zároveň Demuth informoval Nemcov aj o Zvrškovcových kontaktoch s francúzskym vyslancom Françoisom Poncetom.

Ďurčanského aktivity dokazujú, že sa časť slovenského politického spektra nechcela zmieriť s nemeckým vazalstvom, ale ich prezradenie bolo dôvodom pre zákrok Berlí-

NA MARGO

Predsedníctvo SNS už v zápisnici o uznesení z 10. januára 2013 vzalo na vedomie „informáciu o vážnej ekonomickej situácii SNS a úverovom vzťahu voči Privat banke“. Súčasťou zápisnice je konštatovanie, že predsedníctvo berie na vedomie informáciu o skutočnosti, že úverový vzťah zabezpečí čestný predseda strany Ján Šlota. V zápisnici je aj informácia, podľa ktorej strane poskytol pôžičku vo výške 31 tisíc eur jej súčasný predseda Andrej Danko. Tieto informácie však Danko nepotvrdil s odôvodnením, že ide o interné záležitosti strany.

Národniari upratujú

„Myslím si, že stoštyridsaťdvaročná strana by mala mať väčší majetok ako dva počítače a dve autá,“ vyhlásil predseda SNS Andrej Danko ešte 25. marca a dodal, že účtovníctvo SNS je a bolo pod kontrolou ministerstva financií. Bývalý predseda Šlota sa však rozhodol minúť všetky peniaze na kampaň a v tom je jeho zodpovednosť. Okrem iného v roku 2014 sa SNS končí prenájom stránickej centrality na Šafárikovom námestí v Bratislave. Danko nie je zástancom jej kúpy, hľadá iné priestory, ktoré by si SNS prenajala.

Nuž, vynára sa tu náznak toho, že ekonomické problémy SNS a ich riešenie je spojené s osobou bývalého dlhoročného predsedu strany a neskôr čestného predsedu Jána Šlotu. Lenže ide skutočne iba o ekonomické záležitosti? Nie je to náhodou aj o tom, že Šlota (ktorý sa vždy prezentoval ako dosť radikálny konzervatívec, čo sa týka postoja SNS pod jeho vedením k mnohým otázkam) usúdil, že jeho nástupca Danko vedie stranu inde, ako bolo jeho želaním, a začal Dankovi do predsedníctva pretláčať svoje vízie? Ak by chcel Šlota stranu vrátiť k smerovaniu a spôsobu verejného pôsobenia podľa svojich predstáv, bolo by logické, že súčasný predseda sa proti tomu ohradí. Možno až tak, že Šlota bude zo strany „odidený“... Azda teda ozaj nešlo len o ekonomiku... Aspoň čiastočne sa veci zrejme roztočili, a tak rýchlo aj pohli pre rozdielne názory bývalého a súčasného predsedu na koncepcné záležitosti.

Preto vyhlásenie A. Danko, že k osobe J. Šlotu sa už nebude vyjadrovať, krátko po vylúčení bývalého predsedu zo strany, vyznieva dosť zvláštne. Nemal by súčasný predseda SNS trpezlivo vysvetľovať svoje postoje? Aj k osobe či ku konaniu bývalého predsedu. Nebol taký radikálny krok predsedníctva voči J. Šlotovi pre stranu kontraproductívny práve v čase, keď sa jej začali dvíhať preferencie? Je možné, že s bývalým predsedom odíde aj časť voličov SNS? Má radikálny krok predsedníctva znamenať akúsi očistu strany? Ak áno, tak očista od čoho? Pozná A. Danko obsah otvoreného listu, ktorý Ján Šlota poskytol médiám? Aké prípadné kroky by mohol bývalý predseda strany podniknúť proti rozhodnutiu predsedníctva? Otázok je dosť. Budú aj odpovede?

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Andrej Danko: K Jánovi Slotovi sa už nikdy v živote nechcem vyjadrovať Akú etapu má pred sebou SNS?

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ - Foto: archív SNN

„Aj v tejto etape by SNS mala zdvihnúť hrdú zástavu Slovákov. Musí však prejsť určitou sebareflexiou,“ vyhlásil predseda strany Andrej Danko pre verejnosť krátko po tom, čo predsedníctvo SNS vylúčilo zo strany Jána Šlotu. Rozhodnutie o vylúčení J. Šlotu sa podľa A. Danko nerodilo ľahko a rozhodovanie bolo dosť emotívne, môže však otvoriť novú etapu v živote SNS. Danko počul aj hlasy, ktoré s vylúčením Šlotu nesúhlasia. „Ja som už zachytil prvé mená nespokojných v strane, sú to Marián Janušek a Igor Štefanov,“ povedal predseda SNS a dodal, že obom exministrom navrhol pozastavenie členstva v strane až dovtedy, kým sa nevyriešia kauzy spájané s ich menami.

Nový predseda národniarov Andrej Danko.

„SNS je značka, ktorá si veľa vytrpela,“ povedal Danko ku kauzám, ktoré sú spomínané v súvislosti so stranou. „Za desať rokov neexistuje žiadny sponzorský dar, žiadna hotovosť od ľudí, s ktorými sú tieto kauzy spájané,“ upozornil predseda SNS.

■ SPLÁCAJÚ ÚVER

Po voľbách v roku 2012 sa SNS ocitla v komplikovanej ekonomickej situácii a do budúcnosti pripravuje zásadné zmeny v narábaní so svojimi finančnými zdrojmi. „Nechcem byť vo Wikipédii vedený ako posledný predseda SNS. Môj cieľ je posunúť stranu úplne niekam inam. Je lepšie, keď existujú štandardné politické strany, ako keď sa v parlamente háda Matovič s Hlinom,“ vyhlásil A. Danko ešte v marci tohto roku. Vtedy aj priznal, že strana spláca úver 1,5 milióna eura za predvolebnú kampaň. „Takmer vo výške 50 percent je úver splatený z príjmov zo štátneho rozpočtu, zvyšná časť je rozložená na určité časové obdobie,“ povedal Danko. O riešení finančnej situácie predtým rokoval aj so svojim predchodcom a čestným predsedom strany Jánom Šlotom. „S týmito platbami nám bývalý pán predseda nepomohol,“ konštatoval k splácaniu úveru Danko.

„Po sto dňoch vo funkcii som vykonal inventúru a prešiel účty. Máme štandardne vedené účtovníctvo, všetky veci sú riadne vyúčtované,“ povedal Danko na margo toho, či vo financovaní strany zaregistroval porušenie zákona. Nebol však spokojný so spôsobom, akým strana so svojimi zdrojmi narábala. V budúcnosti chce zlepšiť transparentnosť narábania s financiami a určiť percentá z finančných príjmov strany, ktoré vynaložia na volebné kampane, koľko pôjde na chod strany a koľko sa bude investovať do kapitálu.

„Finančnú situáciu Slovenskej národnej strany napokon stabilizovali samotní členovia členskými príspevkami. Naša strana má tritisíc členov. V súčasnosti je zvyšok dlhu okolo 600 tisíc eur a SNS by

ho mala dokázať zaplatiť z financií od štátu. Chod strany budeme riešiť najmä členskými príspevkami. Financovanie kampaní bude oddelené od financovania chodu strany a bude ho realizovať dcérska spoločnosť, ktorej jediným vlastníkom je SNS,“ dodal A. Danko k téme ekonomickej situácie strany.

■ AKO PRIŠLI, TAK ODIŠLI

K záležitosti disciplinárneho konania, ktoré prebiehalo proti Jánovi Slotovi, súčasný predseda SNS vyhlásil, že to bola interná stránickej záležitosť. „Výstup začatého konania musí byť najneskôr do jedného kalendárneho roka. Každý člen strany má isté práva a povinnosti. Určité veci musia byť vyšetrené, zistené a následne rozhodnuté. Neberiem túto vec osobne,“ povedal Danko s tým, že disciplinárne otázky musí riešiť predsedníctvo strany.

Hlavným dôvodom, pre ktorý Šlota vylúčili zo strany, bolo podľa Danko nevhodné nakladanie s peniazmi SNS. „Všetky finančné prostriedky, ktoré prichádzali od roku 2006 do strany, čo bolo okolo jedenásť miliónov eur, sa minuli na kampane a chod ústredia. Čo prišlo, to aj odišlo. Navyše ostal úver na kampaň. Šlota garantoval, že situáciu vyrieši, ale je nesporné, že nás nechal v stave existenčného ohrozenia. Sme na tom ekonomicky horšie ako novozníknuté politické subjekty,“ povedal Danko. K otázke, či na Šlotu budú podávať trestné oznámenie, Danko poznamenal: „Účtovníctvo SNS bolo vždy v poriadku, problémom bolo neefektívne využívanie kompetencií predsedu zo strany Šlotu. Nie som sudca ani vyšetrovateľ. Hovorím o vnútornej zodpovednosti voči členom,“ vysvetlil Danko a dodal, že osobný konflikt so Šlotom nemá a problémy chce riešiť pragmaticky.

■ AKO POSTUPOVAŤ ĎALEJ?

SNS má podľa Danko ambíciu postúpiť v parlamentných voľbách do parlamentu. Národniari chcú

postaviť kandidátov aj do komunálnych a VÚC volieb. „Urobím všetko preto, aby sme mali aj svojho prezidentského kandidáta,“ vyhlásil Danko a dodal, že o konkrétnych osobách ešte nerokovali.

„Vidím veľa prienikov v hodnotách so Smerom-SD, ale aj s SDKÚ-DS a KDĽ,“ zareagoval A. Danko na otázku, s kým by si vedel predstaviť spoločné pôsobenie vo vláde. Dodal, že napríklad v európskych témach sa SNS vie zhodnúť aj s liberálmi. Nechce preto vopred limitovať priestor pre SNS. „O vstupe do vlády môžeme rokovať s každým, kto akceptuje naše hodnoty,“ dodal predseda SNS.

„Dnes nie sú hlavným problémom Maďari, ale Brusel. V prípade, že má pokračovať proces integrácie, majú Slováci právo vedieť, kedy dobehnú životnú úroveň západných krajín,“ vyhlásil Danko. Podľa neho voda, plyn, elektrika stojí v západných krajinách toľko ako u nás, ale príjmy ľudí sú tam výrazne vyššie. „Bez návratu k rovnakej dani a zmeny Zákonníka práce sa tu ekonomika nepohne,“ naznačil ekonomické vízie strany A. Danko. Podľa jeho názoru: „Jediným reálnym nástrojom, ako meniť veci na Slovensku na lepšie, je politická strana. SNS chce preto integrovať ľudí, ktorí chcú dosiahnuť zmenu. Chceme spájať mladých, hrdých ľudí, ale aj tých so skúsenosťami. Dnes sme v Európe otroci. Chceme byť alternatívou pre povzbudenie národnej hrdosti,“ uzavrel predseda SNS Andrej Danko.

■ A ČO JÁN ŠLOTA?

Otvorený list, ktorý sme dostali do redakcie, je vyjadrením názorov na situáciu v SNS, ktoré poskytol verejnosti bývalý predseda strany Ján Šlota. Tvrdí, že bol, je a zostane členom Slovenskej národnej strany (SNS), pretože nedokáže robiť inak, ako cíti. Svoje stanovisko vyhlásil smerom k predsedníctvu SNS, ktoré ho 24. apríla vylúčilo zo strany po tom, ako proti nemu viedlo disciplinárne konanie za nevhodné na-

kladanie s majetkom strany a tým za ohrozenie jej existencie.

„Papier z človeka člena SNS nerobí. SNS musí byť v srdci, SNS musí človek cítiť a odkazy našich národných dejateľov a zakladateľov musia členovia šíriť ďalej,“ uviedol Šlota v liste. V ňom aj vyhlásil, že sa nechce stať predsedom národniarov. „Ale budem sa snažiť, aby delegáti nového snemu (ak ešte nejaký bude) opravili omyl pri voľbe predsedu, ktorý sa stal, žiaľ, za mojej výraznej podpory,“ uvádza J. Šlota. Tiež vysvetľuje, prečo sa nezúčastnil na rokovaní predsedníctva Slovenskej národnej strany, ktoré sa zaoberalo podľa neho vykonštruovanými obvineniami na jeho osobu. „Poslanie Slovenskej národnej strany, jej myšlienky, preambula jej stanov a ideály, ktoré vznikli pred viac ako 140 rokmi, sú mi posvätejšie a pre mňa nemenné, a preto nebudem sedieť za jedným stolom s človekom, ktorý systematicky pracuje na rozbití tejto strany a na jej smerovaní, ktoré vedie do čiernej diery zabudnutia. Každý súdny človek, nehovoriac o členoch SNS, musí vidieť, že scenár, ktorý dostal teraz predseda na riadenie strany, vedie k rozpadu Slovenskej národnej strany a k jej zániku,“ vyhlásil bývalý predseda SNS. Všetky kroky, ktoré sa dejú, smerujú podľa Šlotu k tomu, čo podľa neho povedal Danko, teda že „SNS sa stane modernou, liberálnou stranou“.

„Slovenská národná strana bola, je a prisahám, že bude stranou konzervatívnu, presadzujúcou národný, kresťanský a sociálny princíp a pánovi Dankovi nepomôže ani desať vykonštruovaných kázň proti mne,“ tvrdí Šlota. Na týchto zásadách sa podľa jeho slov nič nezmení. „Verejne prehlasujem, že pánovi Dankovi sa nepodarí SNS rozložiť, spochybniť myslenie členov krásnymi, ale hlúpymi rečami a doviesť stranu do záhuby a zabudnutia. Je pravda, že pred snemom prisahal, že Slovenská národná strana pod jeho vedením nadviahne na to, čo SNS presadzovala, a aj preto som za predsedu navrhol a podporil práve jeho. Dnes už viem, že keď chce človek naplniť scenár niekoho iného, je ochotný prisľúbiť čokoľvek, aby získal post, z ktorého môže realizovať špinavosti a podrazy prospešné pre jeho chlebobodarcu,“ pokračuje J. Šlota.

K nakladaniu s majetkom a k jeho údajnej sprenevere sa vraj vyjadrovať nebude, lebo SNS podľa neho nikdy majetok nemala. „Dvakrát som sa stal predsedom SNS a nikdy v pokladni nebola ani koruna. Ja som však nevyplakával a neobviňoval nikoho, ale vždy som sa snažil, aby SNS žila, rozvíjala sa a hlavne naplňala to, čo si predsavzala. Ja, ale aj ľudia presvedčení o myšlienke Slovenskej národnej strany vždy dokázali pomôcť a pomohli, pretože verili v to, čo som sa snažil budovať,“ tvrdí J. Šlota s tým, že chcel a stále chce podporiť SNS aj finančne a pomáhať v rámci možnosti. „Ale to musím mať istotu, že na jej čele je človek, ktorý s ňou cíti a je s jej ideálmi stotožnený. Konanie pána Danko ma o tom nepresvedčilo a už ani nepresvedčí, a preto nebudem rešpektovať rozhodnutie tohto tribunálu, ktorý ma potrebuje znovažiť, zdiskreditovať a odstrániť, aby mohol ideály, myšlienky a nakoniec aj štátnosť SR na prospech euro-unionistickej hlúposti zlikvidovať,“ uzavrel svoje vyhlásenie Ján Šlota.

Súčasný predseda SNS Andrej Danko nechcel vôbec slová Jána Šlotu komentovať. „K vyjadreniam Jána Šlotu sa už nikdy v živote nebudem vyjadrovať,“ povedal Andrej Danko.

Slovenskí vinári prelajú hranice izolovanosti a presadzujú sa na trhu

Dostávame sa na svetovú mapu vína

Dušan D. KERNÝ - Foto: autor

Na Slovensku sa vyrába len tretina toho vína čo pred dvadsiatimi rokmi. Slovenskí vinári a vína musia získať čo najväčšiu medzinárodnú známosť nielen preto, že chcú predávať, ale najmä aj preto, aby sa borili s problémami. Slovenskí producenti zápasia a majú strach pred lacnými vínami a „vínami“ zo zahraničia, ktoré sa tu prefflaškovávajú.

Na Slovensku nám zostalo registrovaných len 14 000 hektárov viníc, ale v skutočnosti sa vlni reálne zobraza úroda len z 10 000 hektárov, teda o celých štyri tisíc hektárov menej! Pre SNN to o. i. konštatovala riaditeľka Zväzu výrobcov hrozna a vína na Slovensku Ing. J. Pátková.

■ BOJ O VINICE

Problémom slovenských vinohradníkov je aj spor s developermi, teda podnikateľmi, ktorí využívajú doteraz ešte platné zákonné pomery na to, aby menili vinice na stavebné parcely, na iné ako pôvodné vinohradnícke ciele. Podobné problémy nemá len Slovensko, nie je to len slovenský problém. V rámci EÚ ich má napríklad chýrna oblasť Bordeaux vo Francúzsku. Ide teda nielen o to nájsť podmienky na zmenu legislatívy na Slovensku, ale je to aj širší problém týkajúci sa tiež iných štátov Európskej únie.

„Slovensko sledujem už dlhšie, mám osobitné vzťahy k vašej krajine, pokiaľ ide o vína, pozorujem v poslednom desaťročí mimoriadny nárast kvalitných vín a celkovo kvalitnej úrovne vína. Jedným z mojích cieľov je dostať Slovensko na svetovú mapu vína a zároveň s tým ho urobiť aj turisticky príťažlivým štátom,“ povedal pre SNN „veľvyslanec vína“ Thomas Brandl, jeden z organizátorov svetovej súťaže Concours Mondial de Bruxelles (CMB), ktorá sa po prvý raz koná v strednej Európe, v novom členskom štáte EÚ. Slovensko sa v usporiadaní presadilo voči podobnému záujmu Maďarska a Česka.

„Treba otvorene povedať, že je to dané aj tým, že CMB našlo partner-

rov v Zväze výrobcov hrozna a vína, ako aj v Slovenskej agentúre pre cestovný ruch,“ konštatoval pre SNN Thomas Brandl. CMB je považovaný za jednu z najprestížnejších – a najväčších podujatí svetového vinárskeho kalendára roka, vína hodnotí 350 vybraných porotcov. Na Slovensku sa koná vôbec po prvý raz v štáte tzv. bývalého východného bloku.

■ REKORD VZORIEK

Od roku 2006 sa koná CMB v zahraničí, v Portugalsku, v Holandsku, vo Francúzsku, v Španielsku a v Taliansku. Hoci pravidelne sa na ňom zúčastňujú slovenskí vinári, tentoraz na domácej pôde bude rekordný počet – celkovo 214 vzoriek. Je to dané aj tým, že domácim vinárom odpadnú náklady na dopravu vzorky, celkovo sa za vzorku platí „vstupné“ okolo 140 eur. Moravskí vinári prihlásili 124 vzoriek, maďarskí 16 a rakúski 4. Avšak oceneným výrobcom zabezpečuje už samotná účasť, nehovoriac o ocenení, medaily, záruku kvality pre odberateľa, nákupcu, konečného spotrebiteľa. CMB

■ SVETOVÝ UNIKÁT

Slovenskí, belgickí a rakúski spoluorganizátori podujatia sverne konštatovali, že význam podujatia spočíva aj v tom, že dostáva Slovensko na svetovú vinársku mapu a slovenské vína na svetovú mapu vína. Má to význam aj v tom, že všetkých 350 porotcov, ale i novinárov prakticky z celého sveta píšucich o víne, sa oboznámi tak s kvalitou, ako aj s výnimočnosťou slovenských vín. Osobitosťou Slovenska sú totiž novošľachtené odrody, ktoré nikde na svete nie sú a už si vydobyli u domáceho publika svoje uznanie. Sú to všetko novošľachtence z „dielne“

pani Pospíšilovej, a tá im všetkým dala meno slovenských riek alebo historických miest – takto sa na súťaž dostane najlepšia kvalita vína Devín či vynikajúceho červeného vína Dunaj. Podobne ako víno Nitria či Nitra pochádzajú z pivnic špičkových slovenských výrobcov. Porotcov okrem toho rozdelia do osobitných skupín, aby im mohli predstaviť od základu pestovanie hrozba a výrobu vín na Slovensku od malých Karpát až po Tokaj, pričom dnes už nikomu netreba vysvetľovať samozrejmosť slovenského Tokaja, tej časti, ktorá leží na území Slovenskej republiky, pričom na slovenskej strane prakticky všetko patrí malým slovenským výrobcom, kým na maďarskej je to zväčša v rukách zahraničných podnikov tak francúzskych, ako aj španielskych, rakúskych či iných, ale nie maďarských.

■ KULTÚRNA KRAJINA

Podľa predstaviteľky Zväzu výrobcov hrozna a vína SR na Slovensku je okolo 400 výrobcov, pestovateľov a záujem o účasť na sprievodných podujatiach pre stovky zahraničných porotcov bol obrovský a výber mimoriadne zložitý a náročný, sústredili sa predovšetkým na tých, ktorí doteraz už získali uznanie na medzinárodných súťažiach. Pokiaľ ide o účasť slovenských odborníkov, someliérov a someliérky, v odborných porotách ešte stále je limitom dobrá znalosť cudzích jazykov, ale aj tak sa situácia mení – kým vlni päť porotcov pochádzalo zo Slovenska, tentoraz mohli vybrať 21 skúsených odborníkov na rôzne druhy vína, ktorí zároveň ovládajú na primeranej úrovni aj cudzie jazyky. Podujatie na Slovensku tak láme rekordy – celkovo sa zúčastňujú vína z 54 štátov, pričom počet slovenských vzoriek je na šiestom mieste – pred slovenskými vinármi sú len také tradičné krajiny vína, ako je Francúzsko, Španielsko, Portugalsko a Chile. V celom podujatí sa skrýva veľký význam predstaviť Slovensko, stáročia žijúce kultúrnym formovaním svojej krajiny, ako krajinu kultúry vína pestovaného od rímskych čias, slovom kultúrnu krajinu.

REFLEXIA

Následky výbuchu bomby nastraženej teroristami v Bostone boli, sú a budú tragédiou. To je mravný imperatív civilizovaného ľudstva. Keď však v Rusku šialenec na ulici postrieľa niekoľko ľudí, vrátane detí? To je čo? Nuž, podľa teritoriálnej slepoty našich médií nič. Pretože teraz je dôležité iba to, čo sa deje v USA.

Ozvena explózií a výstrelov

Tak ako pred dvadsiatimi a niečo rokmi bolo dôležité iba to, čo sa dialo v ZSSR. Keby to nebolo smutné, pripomínalo by to vtip o Záhorákovi, ktorý omylom mával na letiaci Pershing mysliac si, že pozdravuje v rozlete nejakú SS-20. Americký Pershing a „ruskú“ SS-20. Jednostrannosť mediálneho videnia súčasných zahraničných reálií dosiahla u nás nechutné rozmery. Môžeme špekulovať, či je to nekvalitnou ponukou tlače, rozhlasu a televízií, či je to nedostatočnou kvalifikáciou a danosťami „žurnalistov“ alebo je to iba hlúposťou tých, ktorí rozhodujú u nás na Slovensku o skladbe informácií v ich ponuke nám čitateľom, divákovi či poslucháčom. Postrieľaní civilisti na uliciach súčasného Ruska sú totiž rovnakou tragédiou ako obeť v Bostone. Tragédia nemôže byť preda väčšia, menšia, americká či ruská. Ak by sme ju – s výnimkou tej literárnej Dreiserovej – takto privlastkami ovenčili, prestala by byť tým, čím je, a stala by sa predávaným tovarom. A zrejme o to tu ide. Predať nám čo najviac „tovaru“ v podobe smrti, krvi, zabíjania, oháňajúc sa vznešenými heslami a skloňujúc slovo tragédia. Nesmierne nekvalitný tovar máme v takejto masovej a masmediálnej ponuke. Tovar, ktorý je výkričníkom mravnej biedy. Dôležité a nesmierne vážne je, že mlčia odborníci. Síce väčšina z nich bola umlčaná celkom zámerne, ale stále tu máme akési vraj reprezentatívne inštitúcie, ktoré sa vcelku často vyjadrujú k ponuke našich médií, jej podobám, stvárneniu, ale aj k ich videniu sveta blízko i ďaleko od nás. Pretože ak by smútok nad udalosťami v Bostone nebol falošný, taký akurát pre kamery a manipulované city, potom by bol rovnaký, keď sa stane nejaká ľudská hrôza kdekoľvek vo svete. V Afrike je na dennom poriadku, v kaukazských republikách takisto. Ale to nás preda nemôže zaujímať. Nie je to z Ameriky. Je to málo americké, je to o ničom. A vlastne – práve takáto spravodajská ponuka je. O ničom.

Ivan BROŽÍK

Slovenský skauting prežil všetky režimy, aby pripomínal, čo sú hodnoty

Storočnica, pri ktorej sa treba pristaviť

Ivan BROŽÍK - Foto: skauti Tatier

Šatka svätého Juraja, ktorú mali okolo krku priviazanú viacerí mladí ľudia na Slovensku práve na Juraja, mala byť pre nás všetkých odkazom. Naša spoločnosť, zdá sa, žiaľ, mala však iné témy v popredí záujmu. Veď čo už je to hrdosť na vlasť, národ, hlásenie sa k trvalým tradičným hodnotám, čo už je to verejná manifestácia viery, morálky a vlastenectva?

Náhodou som stretol dvoch mladých ľudí. Vo veku, v ktorom sprejeri devastujú mestá, v ktorom futbaloví fanúšikovia demolujú celé obytné štvrte, v ktorom sa podnapití nadranom potáčajú z nekončiacich sa lumpovačiek. Obaja mali na krku šatku vo farbe národnej trikolóry, obaja sa usmievali a obaja súhlasili s rozhovorom. Dáša Cingálková, riaditeľka Ústredia Slovenského skautingu, a Peter Knapík, člen správnej rady Ústredia.

„Svätý Juraj nám jasne odkazuje, že sa nemáme báť vzoprieť sa, postaviť sa, keď sme svedkami krivdy. Akejkolvek krivde na nás sa musíme postaviť na odpor a práve tak – podľa odkazu svätca – musíme stáť vždy na strane slabších,“ vysvetlil symboliku šatky Peter.

■ VÝCHOVA PRÍKLADOM

„Slovenský skauting sa usiluje vlastnými aktivitami a príkladom vychovať u nastupujúcej generácie zmysel pre spravodlivosť, čestnosť, schopnosť pomáhať tým, ktorí pomoc potrebujú, odhodlanie brániť svoju vlasť, strážiť jej prírodné poklady a zveľaďovať prostredie, v ktorom žije,“ stručne sumarizuje Dáša. Toto by vraj malo byť úplne prirodzené v myslení a v konaní mladého občana. Skauti nie sú rebelanti, neor-

ganizujú demonštrácie, ale tam, kde sú, nedarí sa nespravodlivosti. Na školách rázne bojujú proti šikanovaniu slabších žiakov, na verejnosti – povedzme v prípade skládky v Pezinku – dávajú dostatočne výrazne najavo odpor proti svojvůli mocných a neschopnosti úradov.

■ ŽRIEDLO SKAUTINGU

Chlapci od Bobrej rieky neboli prví. Spisovateľ Jaroslav Foglar, ktorý napísal rovnomennú knižku, sa narodil v roku 1909. Hoci jeho dieťa sa stalo ikonou skautov v celom bývalom Československu, možno aj akýmsi programovým dokumentom,

skauting ako taký sa na Slovensku inštitucionalizoval už v roku 1913. Nedarilo sa mu iba v obdobiach deficitu demokracie, napriek tomu prežil. Zakázal ho Hitler, zakázali ho komunisti. Naopak, u nás sa mu darilo najviac v období rokov 1967 – 1968. Súvislosť určite nie je náhodná. Dokonca i napriek tomu, že po zákaze organizovanej skautskej činnosti v totalitných rokoch, po takzvanom Poučení z krízového vývoja sa hovorilo skôr o trampoch ako o skautoch, organizácia nezauznaná ani početne, ani hodnotovo. Dokonca vraj aj viaceré pionierske oddiely, navonok súčasť demagogickej ma-

šinérie, organizovali tajne svoju činnosť na základe princípov skautingu.

■ TÁBOROVÉ SITO

Stalo sa u nás smutnou obyczajou, že viacerí rodičia, najmä z tých lepšie finančne situovaných rodín, potrebujú kamsi svoje deti na prázdniny „odložiť“. Na takomto dopyte logicky mimoriadne rýchlo vzniklo celé prázdninové obchodné odvetvie. Skauti však odmietajú účasť v ňom. „My nie sme odložisko, takéto deti odmietame prijať na naše letné tábory,“ rázne tvrdí Dáša a dodáva niečo, čo sa z úst mladého človeka už naozaj len veľmi vzácne počuje. Mladí skauti majú prázdniny za odmenu. Sú odmenení za celoročnú prácu, za neutíchajúcu snahu stať sa lepšími, preukázať potrebným viac pomoci, stáť viac na strane pravdy a nebať sa ju hovoriť.

■ ZÁSADNÁ APOLITICKOSŤ

Skauting sa – napriek tomu, čo o ňom tvrdila najmä komunistická propaganda – nikdy neviazal a neviaže na konkrétne náboženstvo, odmieta spojenie s akoukoľvek oficiálnou politikou v straníckom zmysle a žije si svoj veselý, hodnotami naplnený bohatý zážitkový život už sto rokov.

Nič z toho nemienia skauti na Slovensku vynechať. Aj preto by si zaslúžili viac podpory zo strany štátu. Veď koniec koncov neraz supľujú jeho funkcie najmä v starostlivosti o vývoj mládeže, od ktorej prirodzene očakávame zdravé vlastenectvo, hrdosť na vlastný štát, ale aj jeho kultiváciu. Skauti sa nevyjadrujú frázami, neprevolávajú zvučné heslá. A že majú sto rokov? Ani tí najstarší z nich, dnes už aj osemdesiatnici, duchom nikdy nezostarli. Závidiť? Nie! Blahoželat.

Historik Anton Hrnko: Suverenita Slovenskej republiky sa dala dosiahnuť rôznym spôsobom

Národ bez historického vedomia je vykoľajený z dejín

Má svoj blog s originálnymi názormi nielen na slovenské dejiny, ale aj na súčasnosť. Je jeden z mála historikov, ktorý usilovne čistí nánosy cudzích hegemonov v našej historiografii. Nenásytný pražský centralizmus ho vyhnal do politiky. Stal sa jedným zo spoluzakladateľov obnovenej Slovenskej národnej strany (SNS) i Matice slovenskej. Keď sa politika strany začala vzdávať od služby pre národ, odišiel. Ibaže v Demokratickej únii našiel ešte väčších podnikateľov s politikou ako v SNS. V roku 1998 skončil s politikou a vrátil sa k histórii. Napísal množstvo kníh a vedeckých statí, zdobí ho Rad Andreja Hlinku I. triedy. Rodák zo Žiliny – PhDr. Anton Hrnko, CSc. (1955).

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Ladislav LESAY

• Patrite k zakladajúcim členom obnovenej Slovenskej národnej strany. Čo vás k tomu viedlo?

Moja rodina sa v národných otázkach angažovala od čias Uhorska, takže aj u mňa to bol prirodzený proces. Fakticky od roku 1985 som sa intenzívne zapojil do zápasu za zachovanie federácie, pretože nástupom perestrojky si v Prahe zrejme uvedomili, že premeškali čas na centralizáciu štátu a začali urýchlene odbúravať federáciu. Na čele tohto procesu stál Marián Čalfa a keď sa v decembri 1989 stal premiérom, položil som si otázku, prečo si tohto človeka nová moc vybrala za reprezentanta Slovenska, keď nijakým reprezentantom Slovenska nebol? Tiež som sa nedokázal zmieriť s tým, akým spôsobom bol odstavený Alexander Dubček od funkcie prezidenta republiky, na ktorú mal morálny nárok. Celé toto dianie mi dávalo určitý pocit, že nová Česko-Slovenská republika nepôjde správnym smerom, teda k rozvoju federácie, národných identít, ale že sa začne nový centralizmus, čo sa neskôr aj potvrdilo. Preto som sa začal politicky angažovať.

• Ako?

Najskôr ako historik vydávaním rôznych stanovisk a získavaním podpory pre ne. Keď ma v marci 1990 oslovili, aby som vstúpil do SNS, začal som ju organizovať ako politickú stranu. Niekdajšia SNS reprezentovala intelektuálny výkvet Slovenska, a to bol môj vzor. SNS si dala za cieľ riešiť slovenskú otázku smerom k suverenite slovenského národa a dokončiť národno-emancipačný proces Slovákov, ktorý sa začal v roku 1848. To bolo to, čo ma oslovilo.

• Už od začiatku ste mali ideu samostatnej slovenskej štátnosti?

Nedá sa to takto povedať. Síce od začiatku išla SNS smerom k suverenite Slovenska, ale tá sa dala realizovať rôznym spôsobom. V prvom vyhlásení SNS z 25. 2. 1990 sa ešte hovorilo o skutočnej federácii, hoci ja som už pred-

nekorrespondovalo s našimi predstavami. Kdesi som to nazval tak, že mnohí členovia SNS zistili, že z vlastenca sa môže stať aj vlastník. Skrátka, politika sa stala klondajkom a nie službou verejnosti a odvtedy sa to so slovenskou politikou ťahá až dodnes.

• Dlho ste v SNS nevydržali. Čo sa stalo?

Po voľbách v roku 1992 Vladimír Mečiar nezobral SNS do koalície, ale vybral si Ľudovíta Černáka za ministra hospodárstva. Zato očakával od SNS tichú podporu svojej vláde. No už niekedy v septembri, októbri začali vznikáť medzi HZDS a SNS prvé konflikty týkajúce sa budúceho smerovania Slovenska, najmä výkonu politickej moci. Po strete Milana Kňažka s televíziou bol odvolaný predseda Rady STV Vladimír Miškovský, nominant SNS. Koaličné rozhovory so SNS sa začali až po tom, keď v roku 1993 odišla Kňažkova skupina od Mečiara. SNS bola vtedy ochotná vstúpiť do otvorenej koalície s HZDS so svojimi predstavami o koalícii. Mečiar sa však nechcel deliť o politickú moc, zorganizoval v SNS puč, ktorý sa odohral vo februári 1994. A vtedy sme niektorí zo SNS odišli.

• Dôvodom vášho odchodu bol rozkol s Mečiarom? Lenže vy ste na jednom blogu napísali, že to bolo z ideologických dôvodov...

Myslím si, že ten pravý dôvod spočíval vnútri SNS. Tam sa do rozporu dostala skupina, ktorá mala nejaké ideové predstavy o Slovensku i o spoločnosti výkonu politiky. Na druhej strane bola skupina, ktorej išlo najmä o účasť na moci. S tým súvisela jej predstava, akým spôsobom by sa malo privatizovať, nakladať s verejným majetkom, ako by mal štát spravovať okrajové územia, a to

plnil svoju úlohu kontroly výkonnej moci len do roku 1994. Potom sa dostal do určitej závislosti od exekutívy a vlastne poslanci prestali byť tým, čo im káže ústava, a stali sa nástrojmi realizácie politiky straníckych špičiek. Aj to bol jeden z dôvodov, prečo som odišiel z politiky. Odmietol som sa stať príveskom hlasovacieho zariadenia, ktoré je na pulte každého poslanca.

• Takto ste sa cítili ako poslanec?

Takto som sa začal cítiť po roku 1994. Nikto nemal záujem o moje názory, postoje, ale každý len stlač, nepýtaj sa prečo.

• Partokracia zapustila u nás silné korene. Nie je v rozpore so slobodným výkonom mandátu?

Ústava síce zariaďuje výkon slobodného mandátu, ale ako mi povedal jeden bývalý tajomník KDH: „Keby každý rozmýšľal ako vy, vôbec by nebolo možné sa dohodnúť na nejakom konštruktívnom riešení.“

• A nevidíte v Matovičovi vzopretie sa partokrácii?

Matovič je anarchista. V podstate celá jeho politická strana je chorá, myšlienka je chorá. V normálnom politickom systéme človek ako Matovič nemá čo hľadať.

• Ale tu sa dostávame do rozporu medzi slobodným výkonom mandátu poslanca a stranickou disciplínou.

Tam nie je rozpor. Politická strana má svoj politický program zaväzujúci jednotlivých poslancov. Napríklad ja som sa prihlásil k programu SNS, potom k DÚ, teda k nejakým politickým víziám schválenými orgánmi strán. To je stranícky princíp. Ale ak niekto zmení program a žiada od poslancov, aby plnili niečo, na čom sa stranické orgány nedohodli, to je v rozpore s výkonom mandátu poslanca a vtedy sa začína partokracia. Keď stranu ovládne skupinka ľudí a svoje závery vnucuje poslancom.

• V súčasnosti máme na Slovensku viac strán, s ktorými sa poslanci rozchádzajú. Napríklad Procházka s KDH...

KDH bola strana, ktorá mala pri svojom vzniku moje sympatie, ale už po prvom sneme v roku 1990 ich stratila. V prípade Procházku však neviem, kto sa mylí, či KDH alebo Procházka. Keď som počul jeho ostatné vyjadrenie o tom, že tradičná rodina dožila, treba homosexuálne páry a podobne, tak sa pýtam, čo robil tie roky v kresťanskej strane. Lebo tradičná rodina je základ akéhokoľvek kresťanského svetonázoru a akejkolvek kresťanskej politiky. Rodina celé stáročia bola chránená zákonmi a štátom, pretože zabezpečovala reprodukciu a pokračovanie spoločnosti, nie pre... Princiálne nemám nič proti tomu, ako ľudia žijú. Ak si to tak ako ja 96 percent slovenskej populácie vie vyriešiť za dverami svojej spálne. Myslím si, že aj tie zvyšné percentá by to tam mali nechať.

• Ťažko povedať, či odchádzajú strany od svojej politiky, keď vystupujú poslanci zo strán, no proces atomizácie ťažko postihuje pravicu. Nielen z KDH odišli Mikloško, Palko, Lipšic a ďalší, ale aj zo SaS, a v SD-KÚ-DS si tiež Žitňanská s Beblavým sformovali vlastnú víziu. V čom je príčina?

Na Slovensku stále chýba dlhodobá skúsenosť so spravovaním štátu. Tu si totiž každý myslí, že všetko môže a že je na všetko predurčený. Keď sa neuspokojia jeho osobné ambície, tak si založí

vlastnú stranu. Ťahá sa to so Slováckmi celé stáročia, lebo si nedokázali vytvoriť kompaktnú politickú nadstavbu, ktorá by im zabezpečila štát ako ostatným národom od raného stredoveku až doteraz.

• Slovenskú spoločnosť fatálne rozdeľuje otázka prvej Slovenskej republiky. Ste historik, ako hodnotíte túto etapu slovenských dejín, ktorá dodnes akoby patrila do trinástej komnaty?

Myslím si, že názor na dejiny je výrazom názoru na prítomnosť a budúcnosť. To, že sa vieme sporiť napríklad o Svätoplukovi, ktorý žil pred 1 100 rokmi, a dokážeme z toho vyvolať také vášne až je celý národ pobúrený, tak v princípe nejde o Svätopluka. Ide o názor, akoby sa mala robiť politika na Slovensku a ako by sa mala politika uberať do budúcnosti. Každý spor o minulosť je sporom o prítomnosť a budúcnosť. Keď si povieme, že Svätopluk predstavoval suverénneho vládcu Slovenska, našej vlastnej slovenskej krvi, pochopíme, prečo jedna časť ho nemôže ani cítiť, pretože nemá záujem, aby Slovensko bolo suverénne. Nemá záujem, aby Slovensko malo suverénneho vládcu a nemá záujem, aby aj pre budúcnosť toto bolo zachované. To je spor. V čom je spor o Slovenskú republiku z rokov 1939 – 1945? Myslím si, že ani tí najkrajnejší pravičiarci si nepredstavujú, žeby na Slovensku mal byť taký režim, aký bol vynútený vtedajšími okolnosťami, ale vidia niečo iné ako priority než tí druhí. No opýtal by som sa všetkých tých, ktorí oslavujú SNP (a ja som medzi nimi), mohlo by SNP vzniknúť, keby nejstvovala Slovenská republika? Jej ozbrojená sila? Jej mocenský aparát, ktorý povstanci využili proti nacistickému Nemecku? Dejiny musíme vidieť v ich súvislostiach, komplexne, nielen izolovane. Ak Slováci nebudú mať jednotný názor na svoju súčasnosť a budúcnosť, nevyrovnejú sa ani so svojimi dejinami.

• To však znamená, že časť Slovákov odmieta svoju identitu?

Myslím si, že áno. Prítom nejde o jednoduchých ľudí. Tí majú podľa môjho názoru v týchto záležitostiach veľmi jasno. Ide zväčša o inteligenciu, konkrétnejšie humanitárnu. A vyplýva to z jedného prostého historicky podmieneného faktu. Maďari v čase maďarizácie jednochu cez celý školský systém vštepovali do verejnosti názor, že vlastne vzdelaní ľudia sa nemôžu hlásiť za Slovákov, lebo Slováci sú len bačovnia, opilci, halenári atď. Česko-Slovenská republika to už tak otvorene nerobila, ale určitým spôsobom táto myšlienka v pozadí existovala a stále má časť slovenských vzdelaných ľudí problém s tým, že sú Slováci.

• Ako vidíte budúcnosť Slovenska a Slovákov?

Verím v silu slovenského ľudu a verím tomu, že nijaká pseudokozmopolitná ideológia tu nenájdú miesto. Pravda však je, že politici, ktorí sú pri moci, a je jedno, či sú praví alebo ľaví, nevážia si svojich podporovateľov a voličov. Politická scéna je viac-menej štandardizovaná, neštandardizované sú len politické strany. Osobne si myslím, že v podmienkach samostatného štátu by národná strana ani nemusela existovať. Keby... keby sa ostatné strany spravali tak, ako sa správajú strany napríklad v Nemecku alebo v Rakúsku, kde sú všetky strany národné. Pretože obhajujú národný záujem štátu. U nás sme doteraz neboli schopní definovať, čo je náš národný záujem. Každý si ide svojím smerom, nikto nerespektuje toho druhého, každý si presadzuje svoje úzke partikulárne záujmy. To všetko súvisí s tým, že sme nejakým spôsobom vykoľajení z histórie. Národ, ktorý nemá jasné historické vedomie, nevie, čo jeho predkovia od života očakávali, kam to Slovensko chceli posúvať, kde urobili chybu, kde treba korigovať, kde treba pokračovať, vlastne toto v slovenskej politike chýba. Slovenská politika je bez kontinuity. Každý, kto príde k moci, sa správa, ako keby dejiny začali ním samým, a žiaľbohu tak to potom aj dopadne.

• Čo by ste želali Matici?

Aby sme si vážili samých seba. Inak si nás nikto vážiť nebude.

Zápas Matice slovenskej o slovenskú identitu a štátnosť v rokoch 1990 – 1993

Využitá historická príležitosť a výstup na fórum

Stanislav BAJANÍK – Karikatúra: Peter GOSSÁNYI

Od roku 1861, keď sa Matica slovenská svojím prvým Memorandom národa slovenského v Turčianskom Svätom Martine prihlásila za národné, kultúrne, školské a územné práva Slovákov a v duchu zásady, že v „osudných dobách národov alebo štátov zmeškaná príležitosť sa nikdy nevráti“, patria roky 1990 – 1992 k najvýznamnejším historickým obdobiam mobilizácie slovenského národa za verejné, národné, suverénne a štátnostné práva.

Ujarmená v kráľoch čechoslovakizmu (1919 – 1938), tvoriaca v období prvej Slovenskej republiky (1939 – 1945), pokorená totalitným komunistickým režimom (1948 – 1989) sa rozhodla využiť historickú príležitosť sebareflexie, vystúpiť z kabinetu na fórum a dosvedčiť Slovensku, Slovákom vo svete, Európe i svetu svoju odhodlanosť nepoľaviť v nových spoločenských pomeroch volajúcich po zabezpečení potláčaných práv národa, ako i Slovákov žijúcich v bývalom socialistickom tábore (1948 – 1989). Kontinuálne sa napojila na takmer 50-ročný zápas slovenského zahraničného exilu v boji o suverenitu a obnovenie slovenskej štátnosti. V rámci svojej revitalizácie, keď si hľadala svoje moderné európske umiestnenie, jej pripadla úloha národného, spoločenského tmelu, čo si musela všimnúť nielen štátna exekutíva, ale i európske a svetové štruktúry kontrolujúce (a usmerňujúce) spoločenské a záväzné zmeny v Európe. Takýto štart MS do verejného života si dejiny pamätajú len na jej začiatku v roku 1863.

■ NA VLNE POHYBOV

Novej vlne, zmenám, zvratom, rehabilitácii, tvorivému demokratickému pôsobeniu sa upísali nielen jej prvé novodobé pohyby (Martin, Komárno, Bratislava a i.), ale i činnosť nových štruktúr (výboru, predsedníctva), obnovených a zakladaných MO MS, celej siete celoslovenského maticného hnutia. Národné, spoločenské, politické pochopenie maticných iniciatív vyneslo Maticu slovenskú do spoločenských i politických sfér, kde sa jej mobilizačný faktor uchýtil ako nosný spoločenský tlak na politické riešenie nových pomerov. Vyplavili sa problémy slovenského juhu, slovenského sveta, jazykových pozícií slovenčiny, slovenskej kultúry, školstva, samosprávy jazykovo zmiešaných území SR a iné ujmy vyvolané na národnej identite tzv. socialistickým vlastenectvom a demokratickým centralizmom.

Matica sa angažovala v tzv. pomlčkovej vojne, ale aj v ďalších štátno-právnych a štátnostných problémoch. Svojím druhým Memorandom národa slovenského v Turčianskom Svätom Martine z 8. 6. 1991 sa verejne prihlásila už v roku 1991 k „k plne suverénnej a samostatnej Slovenskej republike“. Pripravila návrh Deklarácie SNR o zvrchovanosti Slovenskej republiky zo 17. júla 1992, návrh Preambuly Ústavy SR (1992), Tézy Zákona NR SR o štátnom jazyku (1993), Zákona o zahraničných Slovákoch (1995). Vláda SR ju o. i. odmenila tým, že sa stala majiteľom jedného z piatich originálov Deklarácie o zvrchovanosti SR.

Odštartoval sa zápas o nové pozície slovenčiny ako štátneho jazyka, novú ústavnosť a spoločenské zriadenie, prehľbujúcu sa národnú, duchovnú, kultúrnu, etnickú identitu, suverenitu, štátnu samostatnosť, integritu Slovenska, pluralitu názorov, stavbu „Národnej katedrály“ v zjednocujúcej sa Európe, doposiaľ vystavenej globalizačným tendenciam na úkor národných a etických priorít.

■ NÁRODNÉ VYSTÚPENIA

Voľba prostriedkov nových národných, maticných zápasov padla najmä na organizovanie Celonárodných zhromaždení Matice slovenskej (1990 – 1992), Stretnutí Slovákov z južného Slovenska v Šuranoch (od roku 1990), Stolu národnej dohody MS a relevantných politických strán a hnutí na jej pôde v Bratislave.

Matica svádzala zápasy pri delení Slovenska, čelila snahám o maďarskú autonómiu na etnickom princípe, rozdrobovaniu slovenskej politickej scény, urážkam prívržencov centralizmu, volala po prijatí Deklarácie SNR o štátnej zvrchovanosti, Ústavy Slovenskej republiky ako najdôležitejšieho dokumentu suverénneho štátu a medzinárodného práva, riešení konfederácie až po štátnosť – obnovení slovenskej štátnej samostatnosti. Zorganizovala vyše 350 000 podpisov: Za tú našu slovenčinu; tiež za zákaz majorizácie (prehlasovanie) Slovákov na vlastnom území za práva Slovákov v samosprávnych orgánoch, za posilňovanie národnej identity, slovensko-slovenskej svetovej spolupatričnosti, mediálne zastúpenie pri ovplyvňovaní verejnej mienky v duchu národných a kultúrnych potrieb Slovákov. Pôsobila v slovenskom školstve, vo vede, ale i pri likvidácii šovinistických, extrémistických a nacionalistických nálad najmä v radoch politikov maďarskej národnostnej menšiny. Organizovala sadenie líp Ústavy SR a Vetry zvrchovanosti SR. Na pozadí svojich ekumenických zjednocovacích snáh, nebyvalých aktivít sa hlboko zapísala do politického, verejného povedomia doma i v Európe. A to až tak, že slovenské Maticy na prvom Európskom kongrese Matic slovenských národov v Martine (2005) prejavili záujem, aby sa Matica slovenská stala „lídrom“ maticného slovenského fenoménu v Európe a vo svete.

■ RAST PRESTÍŽE

Matica slovenská mala zastúpenie v štátnych exekutívnych funkciách, mediálnych radách, z jej radov vyšlo viac ministrov, poslancov, predstaviteľov a odborníkov politických strán a hnutí, predstaviteľov štátnych i neštátnych korporácií. Jej odborníci prednášali na medzinárodných po-

litologických, interetnických fórach v Európe, zúčastňovali sa na medzinárodných konferenciách a výskumoch. Verejnými aktivitami vyvolala prvýkrát v dejinách verejnú protestnú hladovku v Bratislave (okolo 50 občanov) za maticný návrh jazykového zákona. Do Bratislavy, Uhrovcu, Martina, Komárna zmobilizovala do 100 000 Slovákov na podporu slovenskej samostatnosti, jazykového poriadku, čo možno pokladať za unikátny historický úspech podobne ako skutočnosť, že Stolmi národnej dohody spájala na svojej pôde v Bratislave relevantné politické strany a hnutia k otázkam slovenčiny ako štátneho jazyka, štátnej suverenity, demokratických interetnických vzťahov, ústavnosti a samostatnosti štátu. Významne pôsobila na verejnosť cez médiá, SNN, Umelecký odbor MS, ktorý kultúrnymi podujatiami prehľboval pocit vlastenectva a štátnosti najmä na jazykovo zmiešanom území SR. Pohla takmer celým Slovenskom, zmobilizovala maticný i nematicný

terén, ohlásila sa svetovej diplomacii a svetovým štruktúram. Vďaka tomu ju navštevovali komisári, emisári európskych štruktúr, diplomati, publicisti, vedci, politológovia z domova i zo zahraničia.

■ HISTORICKÉ OBDOBIE

Toto obdobie právom možno považovať za jedno z najvýznamnejších a najúspešnejších v jej dejinách. Napriek tomu po dvadsiatich rokoch samostatnej Slovenskej republiky by sa žiadalo zoskupiť z vyššie uvedených čiastkových prameňov najvýznamnejšie dokumenty (memoranda, vyhlásenia, stanoviská, návrhy štátnostných textov a i.) v osobitnom vydaní Vydavateľstva Matice slovenskej veriac, že k tomu čo najskôr dospejeme.

Všetkým, ktorí sa akýmkoľvek spôsobom na pôde Matice slovenskej ako celku na týchto historických chvíľach, aktívne, neoblomne, nezištne podieľali, treba úprimne poďakovať a pri príležitosti 150. výročia MS aj zablahoželať.

ITINERÁR HLAVNÝCH MATIČNÝCH AKTIVÍT

I. Celonárodné zhromaždenia Matice slovenskej

5. 10. 1990 – Nám. SNP, Bratislava (za maticný návrh jazykového zákona)

25. 10. 1990 – Nám SNP, Bratislava, Hodžovo nám., Bratislava, pred SNR (za prijatie maticného návrhu zákona SNR o úradnom jazyku na Slovensku)

27. 10. 1990 – Uhrovec, pred rodným domom Ľudovíta Štúra (za novelu zákona SNR č. 428/199 Z.z. o úradnom jazyku Slovenskej republiky)

11. 3. 1991 – Za zvrchované Slovensko, Nám SNP, Bratislava (za územnú jednotu SR a proti spolkovému rozdeleniu Slovenska)

8. 6. 1991 – druhé Memorandum národa slovenského, Nám. SNP, Martin (za úplnú suverenitu a štátnu samostatnosť SR)

5. 10. 1991 – Nám. M. R. Štefánika, Komárno (za podporu MS poskytnúť politickým stranám a hnutiam priester na diskusiu o suvereníte a štátnej samostatnosti SR)

11. 3. 1992 – Za jednotné Slovensko, Nám. SNP, Bratislava (za prijatie Deklarácie SNR o štátnej zvrchovanosti SR, samostatnej Ústavy SR ako základných krokov k vyhláseniu štátnej samostatnosti SR)

II. Stoly národnej dohody

9. 10. 1991 – Matica slovenská, Františkánska ul. refektár kláštora františkánov, Bratislava (MS, HZDS, KDĽ, MKDĽ, SNS, SZS, VPN)

17. 1. 1992 – Matica slovenská, Františkánska ul., refektár kláštora františkánov, Bratislava (MS, KDĽ, ODÚ-VPN, DS, HZDS, SZS, SNDĽ, MNI, MKDĽ, SDĽ, Spoluzitie)

10. 6. 1992 – Matica slovenská, Františkánska ul., refektár kláštora františkánov, Bratislava (MS, HZDS, SNS)

17. 12. 1992 – Matica slovenská, Františkánska ul., refektár františkánov, Bratislava (MS, SDĽ, HZDS, SNS)

III. Stretnutie Slovákov z južného Slovenska v Šuranoch v Dome Matice slovenskej v Šuranoch

3. 3. 1990 – prvé Memorandum Slovákov z južného Slovenska (za suverenitu slovenského národa, slovenskú kultúru, školstvo, zákon o slovenčine ako štátnom jazyku na Slovensku)

14. 4. 1990 – Slovo na úvahu slovenskému národu (za maticný návrh jazykového zákona proti revízií Trianonských zmlúv z roku 1920)

23. 6. 1990 – výzva SNR a vláde SR (za plnú podporu Matice slovenskej a presadenie ňou pripravovaného jazykového zákona)

11. 5. 1991 – vyhlásenie Slovákov z južného Slovenska (proti dopadom tzv. koalícieho návrhu jazykového zákona, proti ohrozovaniu slovenčiny)

4. 4. 1993 – druhé Memorandum Slovákov z južného Slovenska (za integritu a suverenitu SR, revíziu odporúčania RE 1201, slovenské školy v každej obci, slovenský prepis názvov obcí a miest na juhu Slovenska. Ohlas občanom maďarskej národnosti, list Rade Európy).

POZNÁMKA

V treťom pokračovaní spoločného projektu Slovenskej a Českej televízie Colnica sa hovorilo najmä o Rómoch. Boli prezentovaní ako ťažko skúšané etnikum, ktoré bolo zvyknuté kočavať, a tu zrazu je nútené zarábať si na chlieb každodennou prácou. Nuž, Rómovia v Európe žijú stáročia a za ten čas mohli od gadžov čo-to odkukať.

Nech žije rómsky duch

Ale podľa prítomných hostí by to mohlo viesť k ich asimilácii a zostala by po nich iba muzika a dať niektoré rómske folklórne súbory. Vyznelo to tak, že budme radi, že sú, akí sú, len keď nie sú asimilovaní. Moderátorka Adela Banášová išla dokonca tak ďaleko, že národ vyzvala k úcte voči rómskemu etniku a ten, kto má s ním negatívne skúsenosti, nech čaká trpezlivo na tie pozitívne. Nech teda žije rómsky duch – ale nie neprispôsobivý. Za peniaze koncesionárov by divák čakal čosi objavnejšie, než že je hlúposťou dbať na hranice národa, lebo Rómovia také problémy nikdy nemali. Adela Banášová sa za to zrejme chystá bojovať.

Iným problémom slovenskej pospolitosti je, že počet kvalitných slovenských televíznych tvorcov by sa dal zrátať na jednej ruke, a to aj drevárskeho robotníka. Do filmu o slovenských Rómoch sa dostalo napríklad presvedčenie, že Rómovia majú tak veľa detí najmä z náboženského presvedčenia. Mám už dosť rokov, ale v kostole som nikdy nijakého Róma ani Rómku nevidel. Mal som „cigánsky mercedes“ – Ladu – s miniatúrnou soškou anjeličky pri volante. Predal som ho Rómom a keď som ich stretol neskôr, anjelička tam už nebol, iba odlúpené miesto na palubnej doske. Spomínaný filmový dokument išiel do extrému aj v tom, že všetkých politikov nazval vyvrhelmi a vyzval zvrhnúť ich aj s prezidentom a nastoliť „nový poriadok“. Takže pojem „slobodný slovenský občan volič“ režisérke filmu nič nehovorí. Český filmový príspevok do relácie mapoval posmešky, aké si Česi robia zo Slovákov, slovenský príspevok z rovnakej témy tiež mohol profitovať, ale zostal iba pri rómskej problematike. Žijeme v časech, keď sa všetko presne a chladno kalkuluje, robí tak aj obyčajný občan, aj jeho vykorisťovateľ, a robia tak aj Rómovia. Tých si v tomto ohľade netreba nijako idealizovať, robia to dobre. Ako v dokumentárnom filme odznelo, deti sú ich najväčšia hodnota. A bolo dodané, že potrebujú prístup k vzdelaniu. Kde to žijeme, keď nevieme, že ho predsa majú! Lenže Rómom sa asi tak vidí, že keď toto právo na vzdelanie využijú, prispeje to k ich asimilácii s väčšinovými obyvateľstvom. A to z pudu sebazáchovy nechcú. A ešte jedným postrehom sa „blysla“ Adela Banášová. Keby vraj nebolo Rómov, nemali by sme na koho nadávať. A čo, vari na nich nadávame za zlé televízne programy alebo za výtlky na cestách po zime?

Colnica skĺzla k mystifikovaniu problému, ktorý s touto komunitou majú aj v Kanade, vo Veľkej Británii či vo Francúzsku. Ide o dva prístupy k životu a stret dvoch rozličných spoločností rozlišujúcich sa zásluhovosťou na vlastnom finančnom zabezpečení. Skúsenosti sú tu evidentné. Bolo ich treba v Colnici spochybňovať?!

Peter JÁNOŠÍK

V najvýchodnejšej dedine na Slovensku, ale aj v širšom okolí Novej Sedlice veľmi dobre poznajú príbeh o skromnej a pracovitej včelárke Žofii Maťašovskej, pochádzajúcej z Poľska, ktorá sa tu usadila začiatkom dvadsiatych rokov minulého storočia a v tamjších hlbokých lesoch dorábala taký kvalitný med, že ho od nej odkupovali až pardubickí medovníkari a výrobcovia čokolády v Kolíne.

Medová baba

Legendu o jej živote zhmotnil vo výše sedem metrovej alegorickej drevenej plastike, ktorá stojí na lúke pod Kremencom, kde bol kedysi jej včelín, akademický sochár Marek Žitňan z Bratislavy. Včelárkine osudy, ale aj zaujímavý a inšpiratívny zrod nevšedného diela boli sužetom pre jednu z poviedok v rovnomennéj knihe nášho spolupracovníka a kolegu Dušana Mikolaja. Medová baba oslávila vlni desiate výročie vzniku a za ten čas sa stala ak nie pútnickým miestom, tak určite jedným z turisticky najnavštevovanejších miest v Poloninskom národnom parku. Ideovým otcom a autorom projektu Galérie monumentálnych sôch v tomto regióne je akademický maliar a galerista Andrej Smolák, rodák zo Stariny, ktorý na zasadnutí organizačného výboru Medzinárodného výtvarného festivalu v Snine prišiel v minulom roku aj s myšlienkou akýchsi aktivistov sochy, jej podporovateľov, ochrancov a sponzorov rovnako, ako má vyslancov v rôznych krajinách sveta jeho iný humanitárny a umelecký projekt Maľovaný rovník. Zhodou okolností prišla na zasadnutie tohto výboru s iránskym umeleckým fotografom Hessamom aj niekdajšia manekýnka a miss Moskvy Anna Didenko, ktorá sa po chvíľke „rozpozerávaní“ vyfasovala s nápadom, že sa s Medovou babou „zasnúbi“ ako prvá. Aj sa tak stalo za účasti autora plastiky na pôsobivej slávnosti a pri dôstojnom akte s udeľením prvého čestného certifikátu o patronáte tejto dievčiny nad týmto monumentálnym sochárskym dielom.

Všetkých prítomných vtedy zaujala Annina spontaneita a srdečnosť, empatia a temperament – vlastnosti, ktorými okamžite dokázala nadviazať kontakt s početným zhromaždením miestnych obyvateľov aj priateľstvá s viacerými činovníkmi sninského výtvarného festivalu. Tieto vlastnosti uplatňuje tiež ako dobrovoľníčka v práci s opustenými a chorými deťmi v detskom domove v Studienke, ktorému sa rozhodla pomôcť aj zháňaním sponzorov na riešenie zložitej finančnej i materiálnej situácie. O pomoc požiadala aj prezidenta republiky Ivana Gašparoviča. Jej aktivity si všiml tiež tvorcovia dokumentárneho filmu Zaslúbená zem, prosím, vystupovať, ale v ich filmovom spracovaní sa do popredia dostala politika a Annino účinkovanie zneužili na tendenčný útok proti hlave štátu. Anna ako absolventka štúdia televíznej réžie na vysokej škole v Moskve odmietla takúto podobu dokumentu a rozčarovaná z neprofesionálneho prístupu jeho tvorcov sa ohradila proti jeho uvedeniu v RTV, o čom píšeme na inom mieste na tejto strane SNN.

(se)

Na diskreditáciu prezidenta zneužili deti v detskom domove aj dobrovoľníčku

Zaslúbená zem, prosím, nevstupovať

Emil SEMANCO – Foto: Hessam

Začiatkom augusta minulého roku poslali Anne Didenko na adresu trvalého pobytu v Moravskom Lieskovom zmluvu o vytvorení diela od bratislavskej produkčnej spoločnosti Atelier, s. r. o., zastúpenej konateľom Robertom Kirchhoffom, podľa ktorej mala účinkovať spolu s ďalšími cudzincami, čo si zvolili Slovensko za svoju druhú vlasť, v „sociologickom dokumentárnom filme“ s pracovným názvom Zaslúbená zem...

Anna Didenko je prítazlivá mladá žena...

Ako neskôr vysvitlo, politický pamflet Zaslúbená zem, prosím, vystupovať v rozpore s pôvodným zámerom namieril jeho tvorcovia v sekvencii o dobrovoľníckej práci A. Didenko proti hlave štátu a RTVS ako objednávateľ ho odmietol odvysielať a tiež aj rovnako tendenčný film V tieni kráľa Svätopluka z toho istého produkčného a autorského zázemia.

Programové riadenie a dramaturgia verejnoprávnej televízie „zazmluvnili“ tento dokumentárny projekt ešte za bývalej riaditeľky M. Zemkovej a v rámci širšie koncipovaného cyklu plánovali okrem spomínaných snímkov ešte ďalšie – venované úniku mozgov zo Slovenska a dvadsiemu výročiu vzniku Slovenskej republiky. Nové vedenie televízie na čele s V. Mikom malo k snímkam výhrady a do vysielania ich mienilo zaradiť až po „odstránení obsahových a koncepčných nedostatkov“. Ak by sa tak stalo, televízia je ochotná vyplatiť ďalších zmluvne dohodnutých 19 000 eur k už schváleným 27 000 eurám. Ďalšími takmer 20 000 eurami prispel na realizáciu spomínaného projektu Audiovizuálny fond. Dovedna teda 58 000 eur na čosi, čo nezodpovedá kvalitatívnym kritériám, lebo v stanovisku RTVS sa doslova píše: „Výhrady k obsahu filmov v žiadnom prípade nesúvisia s vykreslením akýchkoľvek predstaviteľov.“ Aj napriek tomu denník SME 7. a 27. januára tohto roku publikoval rozsiahle celostránkové materiály aj s vyjadrením producenta filmov s titulkami: RTVS prekáža film s Ficcom a Paškom. Prezidentovi sa nepáči, ako vyzerá v dokumentárnom filme. Ivan Gašparovič vo filme sľúbil autobus pre deti. Film kritizuje, aj keď slovo nedodržel. Producent filmov Robert Kirchhoff hovorí o cenzúre: Čo neuvidíte: klamstvá politikov. Denník ho cituje: „Dvadsať rokov po roku 1989 je to škandál. Nerozumieme, prečo je televízia v područí politikov.“

■ VÝRAZNÝ NESÚHLAS

Desiateho januára tohto roku napísala vedeniu Rozhlasu a televízie Slovenska list aj Anna Didenko. Vyjadruje v ňom „výrazný nesúhlas s odvysielaním dokumentu Zaslúbená zem, prosím, vystupovať, v ktorom je protagonistka“, lebo režisér Miro Jelok a producent Robert Kirchhoff nezohľadnili jej autorizačné pripomienky pri výrobe dokumentu. Vo svojom stanovisku uvádza: „Týmto vyjadrujem nedôveru k akýmkoľvek ďal-

vali v niektorých charitatívnych projektoch. Trebárs aj pri zháňaní sponzorov a financií na špecializovanú terapeutickú izbu pre choré a umierajúce deti v detskom domove v Studienke – lebo aj také tam sú. Vedno prišli aj na zasadanie organizačného výboru Medzinárodného výtvarného festivalu v Snine a Anna sa tu spontánne, iniciatívne, s príslovečnou vervou podujala na úlohu prvej „snúbenice“ – podporovateľky, propagátorky a ochrankyne Medovej baby – výše sedem metrovej drevenej plastiky z galérie monumentálnych sôch umiestnenej na upätí poloninských pralesov v Novej Sedlici.

Touto epizódou chcem priblížiť niektoré črty jej povahy. A ďalšie nech napovedia útržky z jej biografie. Pochádza z umeleckej rodiny v Krasnodare. Dedko bol hrdina Veľkej vlasteneckej a otec rezbár široko-ďaleko preslávený remeselnou zručnosťou. Anna v trinástich osirela, v šestnástich začala profesionálne s modelingom v rodnom meste aj v Moskve. Popritom absolvovala Inštitút kultúry a umenia a získala diplom z televíznej réžie. Leto pred nástupom na vysokú školu trávila v Amerike. Tu spoznala chlapca zo Slovenska, ktorý tu tiež bol na študentskej praxi. Po piatich rokoch známosti sa rozhodla vydať a odísť z Moskvy do Moravského Lieskového. To bolo v roku 2008. Mladý pár žil spočiatku v Bratislave a Anna hľadala uplatnenie. Čoraz viac ju lákala práca s deťmi. Jedného dňa zaklopala na dvere v detskom domove a povedala, že bude robiť hocičo, variť, upratovať, len aby ju pustili k deťom... Odbili ju, že ľudí z ulice neberú. Nevzdala sa, získala kontakt na ľudí zo Spoločnosti priateľov detí a detských domovov Úsmev ako dar. Podpísala zmluvu, spoznala etický kódex združenia, absolvovala prípravu a znovu prišla na tú istú adresu, kde ju predtým nechceli – do Detského domova v Studienke...

■ ZA HLASOM SRDCA

„S deťmi som predtým nikdy nerobila, nevedela som, ako sa mám s nimi rozprávať, ako sa mám s nimi hrať – napriek obavám išla som za tým, čo mi vravelo srdce. Po čase som cítila, že ma práca s deťmi baví, deti ma majú rady a sama vnútorne cítim, že mám na túto prácu vlohy. Ako takzvaná vzťahová osoba mám na starosti trinásťročnú slečnu a sedemnásťročného mladenčeka, ale neraz na mne visia deti ako stravec hrozna. Ich náklonnosť ma teší a povzbudzuje; je samozrejme, že som si k nim vytvorila vzťah a rovnako aj k domovu v Studienke,“ rozhovorila sa vlni Anna cestou v aute na festival Jánošíkove dni v Terchovej...

A potom asi o pol roka stretol som ju celkom zmenenú na chodbe v Grassalkovičovom paláci pred vernisážou maľieb v priestoroch Saly terreny, kde vystavoval môj kolega Miro Knap z Tvrdošína. Práve so sekretárom Mariánom Parkányim dohovárali postup v jej spore s denníkom SME a s produkčnou spoločnosťou Atelier...

„Čo sa stalo?“ spýtal som sa krásnej modelky, z ktorej zostal iba tieň.

„Jedného dňa sa choré deti zo Studienky vybrali na relaxačný pobyt a počas jazdy začalo auto horieť. Stále sa mi to vynáralo pred zrakom, chodila som spať s predstavou, že sa to môže kedykoľvek zopakovať. Preto som sa pevne rozhodla nájsť niekoho, kto dá peniaze na nový mikrobús, a hľadala niekoho, kto by mi v tom mohol pomôcť. Povedala som si, že nájdem pre domov sponzorov svoj čo stoj. Išla som za jedným známym a oslovovali sme rozličné firmy aj ministerstvá. Dostávali sme zväčša zamietavé alebo vyhovárajúce sa odpovede. Až mi vnukol myšlienku

požiadať o pomoc nadáciu prezidentovej manželky Silvie Gašparovičovej. A ja sa ho pýtam: Kto je to Gašparovičová? To je prvá dáma, manželka prezidenta, ktorá má nadáciu na pomoc chorým deťom... Prišla som do prezidentského paláca vrah za Gašparovičovú a skončila som u Gašparoviča. Prijal ma Marián Parkányi... Vypočul ma... Vysvetlila som mu svoje pohnútky aj to, že situácia v domova je extrémna. Súhlasil so spoluprácou a prisľúbil aj zariadiť stretnutie s prezidentom Gašparovičom. A spoločnými silami sme sa usilovali mikrobús pre deti získať. Boli sme už blízko, mikrobús už bol prakticky vybavený, lenže predbehlo nás Krišťalové krídlo nadácie Márie Vaškovičovej...“

■ KRÍDLA OD KRÍDLA

Anna každý deň hľadala možnosti, ako získať sponzorov a financie pre domov na kúpu nového mikrobusu. V istom bratislavskom nákupnom centre stretla skúseného manažéra, ktorý mal zhodou okolností pozvánku na tlačovku Krišťalového krídla, kde mali médiám predstaviť podujatie Pomôžte celé Slovensko... V hoteli Sheraton sa k tomu konala tlačová beseda za účasti zainteresovaných a ocenených osobností v ankete. Bolo tam zhruba tridsať novinárov, dajaká celebrita a mimo túto societu iba Anna...

„Hovorili o tom, ako 9. septembra zorganizujú jazdu veteránov z Bratislavy do Skalice na pomoc Fakultnej nemocnici a deťom po transplantáciách pečene. Vystúpila pani Vaškovičová, šéf jej nadácie aj tá celebrita. A nastalo ticho. Novinári nemali otázky. Nikto sa neozval, jeden dokonca zaspal; tak sa ma to dotklo, že ma to skoro vyhodilo zo stoličky... Vystúpila som, hlas sa mi triasol, predstavila som sa a povedala, čo som a čo robím, že som Anna Didenko a mám podobný projekt pre deti v Studienke – špecializovanú terapeutickú izbu pre choré a zomierajúce deti. A všetci ostali zarazení... Mária Vaškovičová však zareagovala, či chcem pomôcť? Pravdaže, mám pripravený projekt, potrebujem marketingový plán, biznis plán a rady ako na to...“

A tak vďaka Anne onedlho prišli do domova v Studienke s predstaviteľkou Krišťalového krídla aj filmári, ktorí o nej nakrútili film ako o cudzinke, čo sa rozhodla pre život na Slovensku a zvolila si dobrovoľnícku činnosť a nezištnú pomoc opusteným a chorým deťom.

■ POLITICKÝ ATAK

V dokumente sekvenciu o nej nazvali Anna, auto a prezident. Už sme uviedli, ako vyznela. Čo o nej s odstupom času súdi Anna Didenko – mimochodom tiež televízna režisérka.

„Krišťalové krídlo pomohlo domovu v Studienke. Zrazu bolo nie na jedno, ale na viac vozidiel... Prezidentov dar už nebol potrebný. Mala som však pocit, že producentovi je to jedno. Že mu je fuk, aká je skutočnosť, aj to, aké mám vzdelanie, životnú prax, čo robím. Videl vo mne len akúsi príhľupu manekýnky. Išiel na mňa asi tak – no čo, je dobrovoľníčka v decáku, to je nikto, využijem ju na svoj zámer. Ani sa netajil svojou averziou voči prezidentovi. Trápi ma, že ma zneužili na politikárčenie a na účelové klamstvo. V televízii na kritické výhrady na kvalitu dokumentu uviedli, že vrah nemohol splniť zámer podľa scény a nakrútili moju dobrovoľnícku prácu... Ako nemohli, veď v Studienke boli! Obvinili nás tiež, že sme nedovolili krútiť v prezidentskom paláci, čo nie je pravda. Sekretár Parkányi to zariadil po 14. decembri, ale filmári sa už vtedy vyhovárali, že majú posledný filmovací deň...“

Povedala som dramaturgovi, že som hlboko rozčarovaná z takého neprofesionálneho prístupu. Pánovi Kirchhoffovi odkazujem, nech sa ešte raz zapíše na VŠMU a absolvoje školu vo svojom odbore. Dal nakrútiť film nedoštudovanému filmárovi Mirovi Jelkovi, ktorý aj keď šesť rokov študuje réžiu, ešte stále nemá magisterský diplom, je bakalár a on mu dal točiť film. Tak mu ho aj natočil... Ja by som ho nazvala inakšie. Zaslúbená zem? Nevstupovať! “

Zatočili s prezidentom!

Zatočili s Annou Didenko...

Zrútila sa. Tri mesiace sa liečila v nemocnici. Schudla pätnásť kilogramov...

Kultúru na Slovensku už dávnejšie začínajú suplovať nákupné centrá

Ľudí čoraz viac lákajú katedrály konzumu

Alexander GOTZ – Foto: autor

Začalo sa to nenápadne. Tesne pred začiatkom nového milénia, v novembri 2000, slávnostne otvorili v Bratislave prvé nákupné centrum Polus. Odvtedy sú názvy ako Aupark, Eurovea či najnovšie Centrál synonymom pre „nákupné mestá“, ak vychádzame z anglického termínu „shopping city“, ktorý sa v našich médiách masovo používa, nech si tvorcovia jazykového zákona píšú, čo chcú. Tieto katedrály konzumu sa stali doslova sociologickým fenoménom, ktorý začína nahrádzať celý rad spoločenských a kultúrnych aktivít, akým sa najmä mládež venovala v nedávnej minulosti.

Podľa nedávno zverejneného prieskumu až 30 percent bratislavských stredoškôlkov preferuje trávenie voľného času v nákupných centrách. Pred športom, turistikou, návštevou krúžkov či kultúrnych podujatí dávajú prednosť prechádzkam v obrovských halách obchodných komplexov. Dalo by sa to pochopiť, keď je vonku zima alebo sychravé počasie. Ale aj keď za sklennými strechami nekonečných obchodných pasáží svieti slniečko a vonku doslova dýcha májová príroda, pomedzi butiky, rôzne značkové obchody, kaviarne a reštaurácie s rýchlym občerstvením sa motajú stovky mladých ľudí.

OD JARMOKU PO AUPARK

Na Slovensku máme stáročnú tradíciu jarmokov, hodov či na východe odpustov. Bolo pravidlom, že sa obyvatelia mesta, mestečka či obce na tieto „spoločenské udalosti“ tešili. Na námestí vyrástli stánky s púťovým tovarom najrôznejšieho druhu, rozvoniavali pečené klobásky či cigánska pečienka a nasmeli chýbať ani kolotoče a iné atrakcie. Svätocenne vyobliekani občania sa potom vyrojili na jarmok. Stretávali sa starí známi, porozprávali sa, či poklebetili, mládež sa navzájom okukávala, potom sa občerstvili,

Nákupné centrum v Bratislave býva pravidelne preplnené.

nákúpili zopár zbytočností, omladina si užila kolotoče a ostatné atrakcie a večer sa išlo domov. Na druhý deň boli stánky rozobraté a kolotočiar tiahli do susedného mestečka... Z tohto pohľadu je „shopping city“, teda nákupné centrum, jeden permanentný, nikdy sa nekončiaci jarmok. Akurát, že je v hypermodernom obale, plný skla, vylešteného kovu pestrofarebných reklám a pútačov od výmyslu sveta. Samozrejme, že zvyčajné jarmočné nás bude stáť oveľa viac. Značka je značka a médiá nás neustále usilovne kfmia správami, čo sa nosí, čo si kúpila

tá-ktorá celebrita, a tak sa môže stať, že vás tento „jarmok 21. storočia“ vyjde poriadne draho.

TERÁRIA PRE ĽUDÍ

Termín terárium v súvislosti s nákupnými centrami som si požičal od populárnej skupiny s pekným názvom Horkýže slíže. Na prvý aj druhý pohľad to tak aj vyzerá. Veľké plochy napravo a naľavo ohraničené výkladmi a nad tým sa klenie sklenná strecha. Vnútri sa hmýri pestrofarebný dav, na prvý pohľad chaoticky, ale je v tom určitý poriadok. Pokiaľ staršie generácie a seniory

kráčajú väčšinou za konkrétnym nákupom, iba zbežne fľochnú pohľadom na plagát s ďalšou super zľavou v obchode s vychytenou módnou značkou, juniory, juniorky, mladé páry s kočíkom či bez si nekonečnú prechádzku vyslovene užívajú. Poznáam rodinu, kde štrnásťročná dcéra začala už po pohode chodiť mestskými lesmi obklopenou železnou studničkou naznačovať, že umiera od bližšie nešpecifikovaného dýchavičného záchvatu. Tej istej mladšej dáme nerobí najmenší problém stráviť šesť hodín prechádzok spojených

s občasným postávaním či posedávaním v Eurovea. Nechcem na tomto mieste paušalizovať, ale postupne a plazivé rušenie centier voľného času, čoraz menší záujem kompetentných o rôzne krúžky a športové kluby pre deti a mládež vyvolávajú skôr pocit, že vyššie spomínané percento mladých, ktorí dávajú prednosť „katedrálam konzumu“ pred zmysluplnou činnosťou rozvíjajúcou ducha aj telo, bude v najbližšom období stúpať.

SEBAKLAMY A VÝCHODISKA

Viem, že pri takejto téme sa ozvú hlasy o zbytočnej dramatičnosti celého problému. Padnú slová aj o tom, že už pred päťdesiatimi rokmi sa mládež rada prechádzala napríklad po bratislavskom Korze. Ale pozor! Tieto prechádzky dávali priestor najmä sociálnym kontaktom. Neboli zasadené do zvierajúcej obruče konzumu, kde na mladého človeka na každom metri agresívne útočia reklamy. Pozri sa, čo všetko ti ponúkame, čo všetko musíš mať, aby si bol obdivovaný, spoločensky akceptovaný a teda šťastný! Uvedom si, že o peniaze ide až v prvom rade! Rebriček hodnôt sa deformuje a vyrastá tu generácia so sploteným videním sveta, veľmi často frustrovaná a nešťastná z toho, že nemá toľko peňazí, ako si predstavuje. Samozrejme, aj v tomto prípade existuje východisko. Ale tu sa musia spojiť naši politickí a verejní činitelia, škola, rodičia aj spoločenské organizácie, aby sa začali vytvárať podmienky, keď návšteva galérie či múzea, turistika Malými Karpatmi, basketbalový zápas či navštevovanie divadla vyhrá nad pasívnym zabíjaním času v nákupných centrách. Matica slovenská ukazuje príklad, že sa to dá. Napríklad nedávnu Slovensnou jarou či Národnými slávnosťami na Devíne.

Slovenská meď v africkom umení

Milan Augustín: Cesta za západoafrickými kovovými artefaktmi, Forum Sapientiae, 2013

KNiha TÝŽDŇA

MILAN AUGUSTÍN

Cesta za západoafrickými kovovými artefaktmi – kráľovské portréty oniov z Ife a obov z Beninu

FORUM SAPIENTIAE

Afrika je ešte stále tajomný kontinent plný neuveriteľných záhad a historických tajomstiev, ktoré v Európanoch evokujú čosi tajomné a vzdialené. Známý autor nielen literatúry faktu Milan Augustín približuje na vyše tristo stranách s bohatým obrazovým sprievodom tajomstvá kovových plastik z Beninu a subsaharskej oblasti, ktoré v časoch svojho objavovania vyvolali u znalcov umenia doslova senzáciu.

Fascinujúce na tom je, že svoj podiel na kľúčovej fáze afrického umenia mala aj slovenská meď. Text čitateľovi približuje mýty Jorubov, vznik mestských štátov Ife a Benin, ako aj začiatok kovolejárskej a sklárskej tradície v tejto oblasti. Autor opisuje najvýznamnejšie svetové kolekcie týchto ojedinelých a vzácnych artefaktov a kladie si otázku, odkiaľ tamojší tvorcovia získavali kovy na ich výrobu. Mimo saharských a severonigérijských oblastí a dávnych baní, predstavuje aj históriu objavovania Afriky pozdĺž jej západného pobrežia portugalskými námorníkmi a obchodníkmi, ktorí ako prví Európania začali s hanebným obchodom – otrokárstvom. Platidlom, za ktoré sa tieto obchody uskutočňovali, boli takzvané „prútové peniaze“ manillas, ktoré sa vyhotovovali z mosadze vo flámskych mosadzičských centrách, kam meď dodávali Fuggerovské obchodné faktórie. Fuggerovci vytvorili v tom čase najväčší svetový banskohutnícky podnik – Uhorský mediarsky podnik, ktorý vyvážal stredoslovenskú meď do vtedajšieho známeho sveta. Milan Augustín, ktorého nedávno ocenila Matica slovenská striebornou medailou, zasa v tejto knihe ukázal, že má dar zužitkovať svoje encyklopedické vedomosti do pútavého textu a priniesť ojedinelé svedectvo o sláve a význame slovenského baníctva.

(mab)

MEDAILÓN

Jeho knihy *Narcis*, *Britva*, *Rozum*, *Herečky a ďalšie patria k zlatému fondu slovenskej literatúry*. Jeho divadelné hry *Armagedon na Grbe* či *Macoča nenechajú chladným nijakého milovníka divadla a dalo by sa hovoriť aj o básňach či filmových scenároch*. *Rudo Sloboda*, lebo o ňom je reč, zužitkoval svoj nesmierny literárny talent storakým spôsobom a zanechal po sebe dielo, ktoré sa stalo kľúčovým v našej literatúre 20. storočia.

Rudolf Sloboda sa narodil v Devínskej Novej Vsi a po peripetiách, keď pracoval v Ostrave či vo Vítkovických ťažiarňach, sa do svojej rodnej obce vrátil. Časť Devínskej Novej Vsi zvaná Slovínec je magické miesto na skok od vrchu Sandberg,

Prorok z magického Slovinca

kde sa v obrovskej pieskovej homoli ukrývajú pozostatky pravekého mora. V deväťdesiatych rokoch som takmer každý víkend trávil u Ruda. Boli to niekoľkohodinové návštevy, na ktorých sme sa rozprávali o politike, vede, klebetili sme o ľuďoch z kultúry a paradoxne len občas sa stočila reč na literatúru. Rudo Sloboda mal dar vyhmatat vo veciach a vzťahoch podstatu. Famózne analyzoval situácie a ako starozákonný prorok predpovedal, čo sa stane. Pravidelne mu tie predpovede aj vychádzali. K literatúre má zvláštny pokorný vzťah. On, majster slova, ktorý zo zdanlivo obyčajných ľudských osudov dokázal vyloviť záračnosť, pristupoval k písaniu ako k súkromnému obradu. Sediac pod orgovánom za záhradnou chalúpkou, v ktorej býval, držiac na kolenách jednu zo svojich kroník, kam si zapisoval každý nádych sveta okolo, pôsobil skutočne ako prorok – vizionár. Keď som ho stretol naposledy, mal som pre neho radostnú správu. Kniha *Narcis*, ktorej reediciu som po tridsiatich rokoch urobil, uzrela svetlo sveta. Dohodli sme sa, že prídem najbližší víkend na Slovínec aj s autorskými výtlačkami. Nestalo sa tak. Rudo Sloboda zvolil odchod z tohto sveta. V týchto dňoch by oslávil 75 rokov.

Maroš M. BANČEJ

HUMORESKA

Minule mi prišlo na um, že si dám chrániť bicykel. Nie, nechcel som ho chrániť refazou, aby mi ho volaják loptoš nesprivatizoval. Chcel som si nechať chrániť princíp bicykla. Teda fakt, že bicykel sa skladá z rámu, z riadidiel, zo sedadla, z dvoch kolies a z pedálov, ktorými sa cez reťaz vrtí zadným kolesom. Mój podnikateľský zámer bol nasledovný. Len čo budem mať chránený princíp bicykla, budú mi musieť všetci výrobcovia platiť tantiemy. Ba čo viac, ľudia sa nebudú len tak halabala prevážať na cagloch. Tiež budú musieť zaplatiť licenčný poplatok.

Jedine Peťovi Saganovi by som ho odpustil. Jednak ten mladý šuhaj skvele reprezentuje Slovensko v cyklistike, jednak vie aj fajne uštipnúť hostesku poníže chrbita. Pochválil som sa svo-

ohradiť, že ja som sa inšpiroval našou verejnoprávnou televíziou, a tá predsa vie, čo je pre koncesionárov najvýhodnejšie. Konkrétne napríklad zábavnosúťažný program *Milujem Slovensko*.

na počkanie a manuál k relácii vari za týždeň. A vedenie našej verejnoprávnej telky sa predsa hrdí, že sa obklopuje len vysoko tvorivými jedincami. Aby som bol konkrétny. Je logické, že

outfitov, ktoré nie sú in, teda sú zúfalo nedomoderné? Jasně, že do súťaže zapojíme aj divákov a otázku budú prímerné inteligencie speváčky, herečky a športovej smotánke slovenskej. Súťaž ešte vyšperkujeme nejakými vychytávkami, napríklad utajeným hosťom, a program je na svete. Možno by si od nás potom kúpili licenciu Holandania a nazvali ho hrdó Milujem Holandsko.

Raz neviem pochopiť, že keď to ide takto, prečo to nejde aj v prípade bicykla. No nič, že mi to nevyšlo. Zajtra si skúsím nechať chrániť princíp naháňacky a schovávačky. To bude peňaží za licencie...

Marek DANKO

Patent na bicykel a na lásku k Slovensku

jím nápadom priateľovi právnikovi. Ten sa ma najprv spýtal na zdravotný stav a potom mi začal vysvetľovať, že princíp bicykla je chronicky známy už veľa desaťročí a na príslušnom patentovom úrade by na mňa zrejme zavolali rúčich chlapov v bielych plášťoch. Nakoniec bol zvedavý, ako som na takúto chobotinu prišiel. Musel som sa tvrdo

Človek sa zabaví aj poučí, a preto naň kúpime licenciu od Holanďanov. Program s pôvodným názvom *I love My Country* (Milujem svoju krajinu) poslovenčíme, zaplatíme múdrym tvorcom zo zahraničia a pod'ho vysielat'. Nič to zato, že každý šikovnejší tvorivý človek pohybujúci sa v šoubiznise by podobný námet vyprídol takpovediac

proti sebe postavíme dva tímy zložené z mediálne známych ľudí, takzvaných celebrit. Len naivný trul'ko by predpokladal, že súťažiaci družstvá budú tvoriť pracovníci akadémie vied a zaslúžili autori literatúry faktu. Kto by bol zvedavý na partiu obstarožných občanov a občianok, každý druhý s plešinou a okuliarmi, oblečených do šiat, pardon

POZNÁMKA

Ak by som vydavateľovi na týždenných poradách tvrdil, že napíšem takúto tému, o tomto a tamtom a urobím to takto, ale do dvoch-troch týždňov by som mu článok nedodal, logicky by ma vyrzil. Ak splnomocnenec vlády, ktorý nastúpil do úradu 1. októbra, teda pred siedmi mesiacmi, doteraz tvrdí, že predloží takzvanú „rómsku reformu“ nielen parlamentu, vláde, ale najmä celej spoločnosti a doteraz tak neurobil, asi by s ním bolo treba...

Plná moc a nič viac

Nuž, hľadajme nového splnomocnenca. Na prospech tohto súčasnému neslúži ani to, že plat splnomocnenca vraj odovzdáva na rozvoj rómskych komunít. Peter Pollák najskôr sľuboval rýchle predloženie reformy. Neskôr sľuboval predloženie osemdesiatich bodov reformy. Potom sa začalo vravieť o prvom z nich, ktorý by sa dal v skratke nazvať „dostaneš podľa zásluh a toho, ako sa správaš“. To natoľko vydesilo naše nanašujúce zbytočné ľudsko-právne organizácie, že splnomocnenec a dokonca aj členovia vlády o tomto bode stíchli, ako keď zrazu človek vypne rádio. A ak nás archívy neklamú, posledné vyjadrenie na tému reforma prišlo z úst splnomocnenca niekedy na prelome rokov a znelo asi tak, že je to „mimoriadne komplikované“. Na druhej strane, musíme byť aspoň trochu spravodliví aj k Petrovi Pollákovi. Ak totiž chceme reformovať Rómov, najmä tých neprispôsobivých, potom o nich musíme niečo vedieť. Prezradí vám ministerstvo vnútra informáciu o kriminalite Rómov? Nie, bola by to diskriminácia, kričia aktivisti. Prezradí vám rezort spravodlivosti počet Rómov v našich väzniciach – nie – bolo by to v rozpore s ústavou. Povedia vám na školstve, koľko detí Rómov denne absentuje v základných školách? Tak isto nie, lebo... Koľko Rómov na Slovensku žije? Koľkí bývajú v chatrčiach, nemajú teplú vodu a ich deti končia v osobitných školách? Koľko detí rodia rómske matky? Na väčšinu podobných otázok slovenské úrady odpovede nehladajú.

„Bez takýchto dát pritom nedokážeme prijímať účinné opatrenia ani vyhodnocovať, či a ako vynaložené peniaze vecami pohli,“ vraví nový splnomocnenec vlády pre rómske komunity Peter Pollák. A za pravdu mu dávajú aj sociológovia z USA. Ale to sa zas tají, pretože by potom aktivisti museli byť ticho.

Takže jeden z bodov rodickej sa, no dlho meškajúcej „rómskej reformy“ by mohol znieť – prestaňme sa hrať na demokraciu, ktorá chráni asociálov zamlčováním čohokoľvek, čo je s nimi spojené, a buďme demokraciou, ktorá chráni majoritných občanov. Vlastne, ani takto komplikovane by ten bod novej reformy nemusel znieť. Určite by stačilo už len to, aby štát začal vyžadovať dodržiavanie a rešpektovanie zákonov platných na jeho území všetkými občanmi, nielen tými, ktorí platia dane.

Ján ČERNÝ

Na pleciach mali nielen výložky s hviezdami, ale aj osudy národa - 3. časť

Najstarší generál to dotiahol najďalej

Branislav KINČOK - Foto: archív

Generál I. triedy Alexander Čunderlík bol vekovo a služobne najstarším generálom armády prvej SR. Svoju kariéru začal v rakúsko-uhorskej armáde a zo Slovákov to vtedy dotiahol najďalej – do hodnosti majora. Napriek tomu, že dlhé roky pôsobil mimo územia Slovenska, zachoval si silné slovenské povedomie, ktoré ho po rozpade monarchie priviedlo najskôr do československej armády, kde dosiahol hodnosť plukovníka, a potom i do slovenskej armády, kde dosiahol absolútny vrchol – hodnosť generála I. triedy. Zdravotné problémy, ktoré si priniesol z bojísk 1. svetovej vojny spôsobili, že sa v slovenskej armáde prakticky nezúčastnil ani na jednom frontovom ťažení a ako generál pôsobil skôr reprezentatívne. Napriek tomu má výraznú zásluhu na jej budovaní.

Generál A. Čunderlík (vpravo) bol vekovo najstarší v slovenskej armáde.

Alexander Čunderlík (do polovice 30. rokov 20. storočia používal tvar mena Csunderlik) sa narodil 18. októbra 1878 v malej obci Motyčky neďaleko Banskej Bystrice. Vyrastal vo viacmenej zmiešanom slovensko-nemeckom prostredí. Po maturite na gymnáziu v Kremnici (1894) si podal prihlášku na pešiu kadetskú školu v Budapešti. Štúdium ukončil 18. augusta 1898 s prospechom veľmi dobrým a zároveň mu bola udelená hodnosť kadet.

■ NA NEPOKOJNOM BALKÁNE

Po skončení štúdia ho vojenský osud zahnal na nepokojný Balkán, kde pôsobil vo viacerých vojenských posádkach a funkciách. V roku 1902 sa preškolil na dôstojníka delostrelectva a neskôr ho zaradili k vznikajúcemu honvédkemu delostrelectvu. Vypuknutie 1. svetovej vojny ho zastihlo v meste Vršac vo funkcii veliteľa náhradnej delostreleckej batérie. Kapitán Čunderlík sa však na prvých bojoch svetového vojenského konfliktu nezúčastnil, pretože jeho delostrelecký pluk prevelili na východný front až 6. marca 1916. O niekoľko mesiacov neskôr bol spolu so svojou jednotkou premiestnený do Sedmohradska, kde bojoval proti rumunskej armáde. Počas ťažkých bojov v zime 1916 prechladol a z rumunského bojiska si priniesol trvale poškodené zdravie. Po uzavretí separátneho Brest-litovského mieru bola jeho jednotka prevelená na taliansky front, kde zotrvala až do konca 1. svetovej vojny.

■ RAKUŠÁK V ARMÁDE ČSR

Koniec vojny zastihol A. Čunderlíka v domácom liečení. Ešte pred jej koncom ho 1. novembra 1918 povýšili do hodnosti majora, čím sa stal hodnostne najvyššie postaveným Slovákom v rakúsko-uhorskej armáde. Po liečení sa vrátil k svojej jednotke, ale už začiatkom januára 1919 odcestoval na Slovensko a rozhodol sa spojiť svoju budúcnosť s ČSR a jej vznikajúcou armádou. V Košiciach si podal žiadosť o prijatie do československej armády a po absolvovaní všetkých previerok nastúpil 30. júna 1919 v hodnosti majora delostrelectva do funkcie veliteľa 1. oddielu českoslo-

venského ľahkého delostreleckého pluku č. 9 v Bratislave.

Ako tzv. Rakušák a navyše Slovákom to v československej armáde nemal ľahké a jeho funkčné zaradenie dlhodobo nezodpovedalo hodnostnému postaveniu. V novembri 1919 bol jeho pluk premiestnený do Žiliny, ktorá sa odvtedy stala jeho druhým domovom. V roku 1922 absolvoval dvojmesačný taktický kurz pre štábných dôstojníkov vo francúzskom meste Metz. V roku 1923 ho povýšili na podplukovníka a vymenovali za veliteľa 9. delostreleckého pluku v Žiline.

Jeho nadriadení mali v tomto období na A. Čunderlíka len slová chvály a uznania: „Mužná, pevná, skromná a šlachetná povaha. Iniciatívny veliteľ s rozsiahlymi skúsenosťami. Rozhoduje sa rýchlo a správne a má veľmi dobré znalosti vo vedení modernej vojny a v spolupráci zbraní. Dobrý a svedomitý. Veľmi dobrý dôstojník a veliteľ.“

Pravdepodobne pre pretrvávajúce zdravotné problémy si podal žiadosť o preloženie do výslužby a 1. mája 1932 bol vo veku necelých 54 rokov a v hodnosti plukovníka preložený do výslužby.

■ V SLOVENSKEJ ARMÁDE

Po preložení do zálohy postihla A. Čunderlíka rodinná tragédia – 18. októbra 1937 mu zomrela milovaná manželka. Keďže ich manželstvo bolo bezdetné, zostal úplne sám. Zo samoty ho onedlho vytrhli zahranično-politické udalosti, ktoré sa začali bytostne dotýkať aj ČSR. Po vyhlásení autonómie Slovenska mu K. Sidor ponúkol funkciu náčelníka vojenského štábu Hlinkovej gardy (HG). Jeho úlohou bolo vytvoriť z HG jediné povolenú brannú organizáciu na Slovensku, ktorá mala plniť úlohy brannej výchovy obyvateľstva a v prípade mobilizácie mala byť k dispozícii ako platná branná zložka štátu.

Po vyhlásení Slovenského štátu Čunderlík rezignoval na svoju funkciu v HG a už 24. marca 1939 bol na základe osobnej žiadosti prezentovaný na ďalšiu vojenskú službu v tvoriacej sa slovenskej armáde. Od 1. mája 1939 bol ustanovený do funkcie veliteľa Vyššieho veliteľstva 2 v Banskej Bystrici a 17. mája 1939 bol ako najstarší a najdlhšie slúžiaci dôstojník slovenskej armády povýšený do hodnosti generála II. triedy.

V čase ťaženia proti Poľsku pôsobil gen. Čunderlík vo funkcii veliteľa 2. divízie (krycie meno „Škultéty“) v Bardejove. Pre takmer 62-ročného generála bolo toto ťaženie poslednou službou v poli a po ňom sa stal už „iba“ reprezentatívnu postavou slovenskej armády. V roku 1939 bol ustanovený za inšpektora slovenskej brannej moci, generálneho sekretára obrany štátu a zástupcu hlavného vojenského veliteľa. V novembri 1940 ho vymenovali do funkcie veliteľa pozemného vojska v Banskej Bystrici. V období neprítomnosti ministra F. Čatloša, ktorý v roku 1941 často navštevoval východný front, preberal gen. Čunderlík niektoré jeho právomoci a stal sa prakticky druhou najvýznamnejšou osobou v slovenskej armáde.

Na Nový rok 1942 bol A. Čunderlík povýšený do hodnosti generála I. triedy a neskôr vymenovaný do funkcie inšpektora generálneho štábu slovenskej brannej moci. Koncom roku 1942 si pre pretrvávajúce zdravotné problémy podal žiadosť o preradenie do výslužby, ktorú MNO akceptovalo v apríli 1943. V súvislosti s jeho odchodom do výslužby mu prezident Dr. Jozef Tiso zdôraznil, aby „si bol vedomý toho, že odchádza po dobre vykonanej práci, a zaželal mu, aby v dobrom zdraví a spokojnosti ešte dlhé roky trávil na zasluženom odpočinku“. No pre nedostatok dôstojníkov bol v rokoch 1943 – 1944 dvakrát povolaný do činnosti služby. Až 5. októbra 1944, teda v čase SNP, bol gen. Čunderlík definitívne preradený mimo činnú službu.

■ KONIEC V SAMOTE

Po skončení vojny si A. Čunderlík dvakrát podal žiadosť o prijatie do novej československej armády, ale vedenie armády ju neakceptovalo. Zostal osamotený, zabudnutý a bez finančných prostriedkov. Až 15. októbra 1947 bol prevzatý ako gážišta vo výslužbe a boli mu priznané zaopatrovacie platy. Pre A. Čunderlíka však už toto rozhodnutie prišlo neskoro, pretože 21. októbra 1947 vo veku 69 rokov zomrel. Je pochovaný na katolíckom cintoríne v Banskej Bystrici v hrobe bez náhrobného kameňa a bez akéhokoľvek označenia, ktoré by adekvátne upozorňovalo, že na tomto mieste odpočíva jeden z prvých slovenských generálov.

Slovenskí generáli sledujú cvičenie letectva.

Dobriansky sa usiloval o pozdvihnutie slovanských národov Vraveli o ňom ako o rusínskom Štúrovi

Helena RUSNÁKOVÁ – Foto: Emil SEMANCO

Adolf Ivanovič Dobriansky patrí k osobnostiam, ktoré sa aktívne podieľali na založení Matice slovenskej (1863) a bol aj členom jej prvého výboru. Zaraďujeme ho k významným kultúrno-spoločenským predstaviteľom, ktorí žili v Rakúsko-Uhorsku a bojovali za zachovanie identity svojho národa. Aj preto si vyslúžil označenie rusínsky Štúr. K týmto osobnostiam hľadajúcim spoluprácu s ostatnými slovanskými národmi priradujeme aj J. Kollára, P. J. Šafárika, L. Štúra a jeho pokračovateľov.

Adolf Dobriansky sa narodil v decembri 1817 v Rudlove. Jeho otec tu bol gréckokatolíckym farárom. Ako štvorročný sa dostal do domu svojej babky v Levoči, kde strávil aj prvé školské a gymnaziálne roky. V štúdiách pokračoval v Rožňave, štvrtý a piaty ročník gymnázia navštevoval v Miškovci a šiesty absolvoval opäť v Levoči. Už ako študent sa vyznačoval veľkým záujmom o jazyky.

JURISTA AJ INŽINIER

O danostiach a širokom spektre schopnosti A. Dobrianskeho svedčí aj skutočnosť, že po gymnaziálnych štúdiách neúnavne pokračoval v ďalšom vzdelávaní. Filozofiu študoval v Košiciach a Jágri a neskôr sa tu zapísal aj na prednášky práva. Počas pobytu v Jágri sa pod vplyvom kolegov a priateľov zo Slovenska, z Ruska a zo Srbska, v kruhu ktorých sa pravidelne preberali národnostné otázky a problematika slovanskej spolupatričnosti, silne národne uvedomil. Rozhodol sa organizovať Slovákov v zápase za svoje práva. Po získaní právnickej odbornosti sa v roku 1836 zapísal na Banskú-lesnícku akadémiu v Banskej Štiavnici, kde po absolútoriu zostal pracovať ako banský inžinier. Výborne ovládal maďarský, francúzsky, nemecký, ruský, latinský, grécky a taliansky jazyk a postupne sa stal jedným z najvýznamnejších banských inžinierov v Rakúsko-Uhorsku. V decembri 1842 sa oženil s Eleonórou Milviu-

sovou. „Je to opravdivá Slovenka,“ písali Slovenské národné noviny, „keby sme mali aspoň sto takých matiek na Slovensku, lepšie by sme sa mali.“ Narodilo sa im desať detí, päť synov a päť dcér. Vychovávali ich v slovanskom duchu – všetky plynulo hovorili po slovensky aj po rusky. Samotný Dobriansky zabezpečil prístup Rusov do verejného politického života, nebola mu ľahostajná ani výchova a vzdelávanie Rusov. Svedectvom toho je aj skutočnosť, že do gymnázia v Košiciach uviedol v roku 1850 ruské-

ho katechétu. Spolu s ostatnými slovanskými národnými buditeľmi sa snažil o dosiahnutie národnej, kultúrnej a štátoobčianskej slobody pre všetky národy žijúce v Uhorsku, o zrovnoprávnenie ich práv s Maďarmi. Pod vplyvom jeho politicko-spoločenských aktivít slovanské národy, zvlášť Rusíni, zintenzívnili svoj zápas za národnostnú slobodu a práva.

OBLÚBIL SI ČERTIŽNÉ

Ako slovanský poslanec sa Adolf Ivanovič Dobriansky dostal

na uhorský snem, lenže Maďari mu znemožnili predniesť reč. Napriek tomu jeho referát bol v roku 1861 zverejnený v tlači. K podstatným bodom jeho vystúpenia okrem politicko-sociálnych požiadaviek patrili aj požiadavky súvisiace so školským vzdelávaním. Požadoval trebárs, „aby bolo umožnené Slovákom a Rusínom zakladať vysoké školy s vyučovacím jazykom slovanským a rusínskym...“.

V roku 1864 odišiel do Viedne, kde pôsobil ako dvorný radca pri uhorskom dvore. Cisár mu udelil šľachtický titul s predikátom von Sačurov. A tak sa v literárnych prameňoch stretávame aj s menom Adolf Ivanovič Dobriansky-Sačurov.

Svojimi spoločenskými aj politickými aktivitami naozaj dokázal ovplyvniť širšie vrstvy. Usiloval sa aj o ich duchovné pozdvihnutie. Patril k zakladajúcim členom Spolku sv. Jána Krstiteľa v Prešove, ktorý vznikol na jeho podnet v roku 1865. Životnú cestu a kariéru napredovanie mu skomplikovalo obvinenie z vlastizrady pre tajné spojenie s Ruskou pravoslávnu cirkvou. Následne vystúpil zo štátnej služby a usadil sa v rusínskej obci Čertižné, kde sa venoval ovocinárstvu a poľnohospodárstvu. Svoje vedomosti z oblasti obrábania pôdy modernými spôsobmi odovzdával miestnym obyvateľom. Posledné obdobie svojho života prežil u svojej dcéry v Innsbrucku. Zomrel v marci 1901. Príbuzní splnili jeho poslednú vôľu a pochovali ho v Čertižnom, kde má postavený pomník s nápisom v troch jazykoch, čím sa i naplnil jeho odkaz: „Mier a súhlas nech panujú medzi nami, v tvojom mene ruský syn veľikej slávy matky.“

V apríli 1991 na rodnom dome A. I. Dobrianskeho v Rudlove, kde teraz sídli farský úrad, odhalili pamätnú tabuľu za účasti predstavi-
teľov Matice slovenskej.

Úspešná Jarná škola fantázie

Hlavný program Slovesnej jari odštartoval 23. apríla (utorok) o 10. h v Biblickej škole v Martine Jarnou školou fantázie. Podujatie venované deťom a mládeži prilákalo do priestorov auly Biblickej školy takmer 200 detí, ktoré sa aj tentoraz dozvedeli veľa zaujímavých informácií o tajomstvách, záhadách a zaujímavostiach Turca. Hlavnými hosťami programu boli: Jozef Tatár – pedagóg, turčiansky básnik a zberateľ povestí, autor knihy Turčianske povesti, Milan Horňák – archeológ, člen spoločnosti Via Magna archeologia, a Dušan Kubička – aktivista Turčianskej bicyklovej skupiny JUS.

Deťi téma povestí a záhad zaujala, o čom svedčí nielen vysoká účasť na podujatí, ale aj fakt, že pre už spomínaných vzácnych hostí mali pripravené desiatky zvedavých otázok. Súčasťou programu bolo tiež odovzdávanie cien deťom, ktoré sa aktívne zapojili do súťaží o Majstra ilustrátora a Majstra spisovateľa. V tomto roku sa so svojimi prácami pripojilo približne 200 detí z martinských základných škôl. Kolekciu kníh z produkcie Vydavateľstva Matice slovenskej, časopisy (Slniečko, Flak) a propagačné materiály si z rúk riaditeľa matičného vydavateľstva Stanislava Muntágy prevzali Veronika Paulovičková, Jessica Čerbáková, Nataša Jošková, Mário Ján Halierna, Jessica Rosenbergová a Adriana Benešová. Udeľená bola aj kolektívna cena žiakom ZŠ Aurela Stodolu v podobe 100-eurovej poukážky na nákup kníh v knižkupectve Martinus.

Eva LACOVÁ

Vyhraďte so Slovenskými národnými novinami zájazd do Paríža alebo do Ríma!

Odpovedzte správne na súťažné otázky, správne odpovede pošlite na adresu snn@matica.sk a možno práve vy zažijete pohľad na mesto umelcov z Eiffelovky alebo navštívite slávne Coloseum!

KLUB M Mladej Matice Martin v spolupráci s Pro Art Agency Vás pozýva na vzdelávaco-poznávacie aktivity:

PO STOPÁCH EURÓPY - PARÍŽ

TERMÍN: 7. – 12. 6. 2013

7. 6. 2013 (piatok)
4.00 Odchod z Martina
22.00 Príchod do hotela v Paríži
8. 6. 2013 (sobota)
8.00 – 9.00 – raňajky
10.00 Prehliadka Paríža – Notre Dame, Palais de Justice, Ill de la Cite, Pont Neuf, Palais Royal, Louvre, malý Víťazný oblúk, záhrady Tuileries, Námestie de la Concorde, chrám Medeleine
17.00 Večera, 18.00 Odchod na hotel
9. 6. 2013 (nedeľa)
8.00 – 8.45 – raňajky
10.00 Prehliadka Versailles (zámok, palác), Meudon (observatórium a socha M. R. Šteaánika), Pompidou, Eiffelova veža, Trocadero, večera
19.00 Odchod na hotel
10. 6. 2013 (pondelok)
8.00 – 8.45 Raňajky
10.00 Museum d'Orsay, Víťazný oblúk, Champs Elysées, Soucre Crueov, Námestie umelcov, Moulin Rouge, La Defense, Grande Arche
22.00 Ubytovanie v hoteli
11. 6. 2013 (utorok)
8.00 – 9.00 Raňajky
10.00 Invalidovňa (Napoleonova hrobka), Vojské múzeum, Plavba po Seine (dobrovoľná, spoločná vstupenka)

15.00 – odchod na Slovensko
12. 6. 2013 (streda)
12.00 Príchod do Martina
Zmena programu vyhradená!

CENA: 250,- €, 225,- bez večerí

Cena zahŕňa: 4x ubytovanie v Hoteli PREMIERE CLASSE (3 osoby na izbe), 4 x raňajky, 4 x večera, dopravu luxusným autobusom s klimatizáciou, WC, kávovarom a videom, sprievodcu, bulletin s mapou Paríža, lístky na metro, súťaž, prekvapenia a darček

RÍM – Vatikán

TERMÍN: 23. – 27. 6. 2013

1 150 výročie príchodu Cyrila a Metoda – návšteva hrobu s pozostatkami sv. Cyrila
Stretnutie so Sv. Ocom na audiencii, Po stopách J. C. Hronského – pobyt v Ríme
Relax pri mori, tretnutie s históriou – Coloseum, Fontána Di Trevi, Španielske schody, Pantheon, chatrče Romulusa a Rémusu, posvätné miesta – Sixtínska kaplnka, Sväté schody (po ktorých kráča Ježiš s krížom)

3. 6. (nedeľa)

13.00 Odchod z Martina (Žilina – Bratislava - Rakúsko). Nočný tranzit. Nástupné miesta: Nitra – Žiar nad Hronom – Zvolen (nad 10 osôb) – Turčianske Teplice – Martin – Žilina – Bratislava (OnaD). OnaD – odpočívadlo na diaľnici na trase Žilina – Bratislava. Nástup možno dohodnúť aj mimo uvedenej trasy (za príplatok)

24. 6. (pondelok)

Ráno – príchod do Ríma, Celodenná prehliadka Ríma – Vatikánske múzeá (+ Sixtínska kaplnka), Bazilika sv. Petra

Obedná prestávka (vlastný), Coloseum, Palatin, Forum Romanum, Capitol, Piaza Venezia, Trojánovo námestie, presuny metrom

25. 6. (utorok)

8.00-9.00 Raňajky, Celodenný pobyt pri mori, Obed
17.00 – 19.00 Nákupy v supermarketoch

26. 6. (streda)

06.00 – 7.00 Raňajky
10.00 – 12.00 Audiencia u Sv. Otca, Náhradný program - Anjelský most, Anjelský hrad, Poobede - Bazilika sv. Klementa s pozostatkami sv. Cyrila, Lateránska bazilika, Sväté schody, Španielske schody, Fontána Di Trevi, Pantheon, Plaza Navona
Nákup lacných suvenírov, Presuny metrom
Večera
Večer – odchod z Ríma
27. 6. (štvrtok)
15.00 – príchod do Martina

CENA: 215,- € - bez vstupeniek, 234,- € - so vstupenkami, osoba vo veku 18 – 65 rokov, 222,- € - so vstupenkami, osoba vo veku do 18 rokov alebo nad 65 rokov
Vstupenky kupované na mieste sú drahšie ako zakúpené spoločne organizátorom. V cene je zahrnuté: - 2 x hotelové ubytovanie (2 alebo 3 -postelové izby) - 1 x plná penzia (utorok), 1 x polopenzia (streda),
Platby:

Pri podaní prihlášky je potrebné uhradiť minimálnu zálohu vo výške 150,- € (môžete uhradiť aj plnú sumu). Doplatok je potrebné uhradiť najneskôr do 15. 5. 2013. Účastnícky poplatok môžete uhradiť: Hotovosťou (po telefonickom dohovore) Bezhotovostne – VUB, 3019470057/0200,

KS 0308, VS 07062013

Správa pre prijímateľa – Paris „priezvisko“, Rim“priezvisko“

PRIPRAVUJEME:

VÓNA AZÚROVÉHO POBREŽIA

Monte Carlo – Nice – Cannes
Canyon Verdon - Grasse
TERMÍN: 13. – 18. 8. 2013
Monte Carlo – aspoň nachvíľu sa stať miliónárom, Nice – typické prímorské mestečko s krásnou plážou, historickou časťou a obchodíkmi, Cannes – festivalové mesto s turistickým ruchom, Canyon Verdon – najväčší kaňon v Európe, kde steny dosahujú výšku až 700 m, Grasse – centrum francúzskej parfumérie

KONTAKT: Ing. Ľubomír Kralovský, 0905 313 278, Email: paa2005@gmail.com, www.proartagency.szm.com

Pre matičiarov a väčšie skupiny zľava

Súťažná otázka č. 1:

V ktorom talianskom meste pôsobil v rokoch 1945 - 1947 slovenský kňaz, básnik katolíckej moderny Rudolf Dilong po tom, ako emigroval zo Slovenska?

Súťažná otázka č. 2:

Napište aspoň tri názvy kníh, ktorých autorom je Rudolf Dilong.

Meno výhercu súťaže sa dozviete v Slovenských národných novinách, ktoré vyjdú 18. mája 2013

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Učebnice naše úbohé

Minulý týždeň bol aj v znamení úcty Milanovi Rastislavovi Štefánikovi, jednému z našich najväčších hrdinov. Pripomenuli sme si jeho odkaz: veriť, milovať, pracovať. Veriť v budúcnosť svojej vlasti, milovať ju a pracovať pre jej dobro. Vlast ako našu nádhernú krajinu, ako priestor pre život hodný tretieho tisícročia. Vlast, ktorá nevyháňa svoje deti pracovať v nedôstojných podmienkach do zahraničia, ale ktorá im umožní žiť a prežívať šťastné dni v údoliach riek plných rýb pod malebnými horami tým, že im vytvorí na to náležité podmienky. Aby mohli žiť na svojej pôde a zo svojej pôdy, ktorú si my akosi nevážime. A tak si ju vážia iní. Napríklad Dáni.

Pri takých príležitostiach s hrôzou zisťujeme, ako málo naši mladí vedia o vlastnej minulosti. Učebnice naše úbohé akoby naschvál im nepripomínajú našich hrdinov. Ako tak Štefánika, ale už nie Šuleka, Holubyho, Langsfelda či ďalších. Naše deti sa v tom malom čase, ktorý im školské osnovy vymedzili pre dejepis, dozvedia oveľa viac o francúzskych či amerických hrdinoch ako o našich. A tu mi priateľ Štefan vytiahol zo svojej bohatej knižnice čítanky pre tri ročníky stredných škôl, ktoré sa zrodili v rokoch 1968 – 1970. A v nich veľmi vhodne povybrané texty od „orientálnych“, kam autori zaradili aj evanjeliové narodenie Ježiša Krista, cez antiku, raný stredovek, novovek až po súčasnosť. Odysea, Proglas, texty Jakuba Jacobusa, Baltazára Magina, Krčméryho, Alexandra Matušku, Dominika Tatarku, Vladimíra Mináča, Ladislava Tažkého a mnohých iných. Stredoškolač po prečítaní týchto umne poskladaných kníh by nemal také medzery vo svojich vedomostiach, ako ich dnes má.

Stačilo by tie čítanky nanovo vydať a zaradiť ich medzi povinné čítanie našich gymnazistov. A boli by vzdelanejší, rozhladenejší a aj vlasteneckejší. Chce to však niekto?

OPRAVA

SNN uverejňujú seriál Slovenskí generáli, v čísle 17 bol autorom štát Kariéru začínali v drotnárskom pluku historik Mgr. Peter Jašek, PhD., spoluautor knihy Slovenskí generáli. Neopatrením sme ako autora označili historika Martina Lacku, ktorý je však autorom iných častí seriálu. Čitateľom a autorom sa ospravedľujeme a ďakujeme za pochopenie.

(red)

Od našich matičných prispievateľov z celého Slovenska Spod spravodajského pera

■ PRAMEŇÁČKY POD MÁJMI

Máje sa stávali dievčatám ako výraz úcty a býval to aj prejav lásky. Mládenci ich zvyčajne postavili všetkým slobodným dievkam, ale okrem toho chlapec s vážnym záujmom o dievčinu ju mohol poctiť vlastným májom, ktorý sa od ostatných niečím odlišoval. Tradícia stavania májov pokračuje, i keď v novodobšej podobe. V predvečer 1. mája vrcholca „centrálneho“ mája v parčíku na Ulici A. Sládkoviča v Žarnovici najskôr pri speve pestrofarebnými stužkami vyzdobili členky speváckej skupiny Prameň pod vedením Irmy Dankovej za sprievodu harmonikárky Marty Staňovej a niekoľko minút po 16. h máj opäť postavili dobrovoľní hasiči. Po krátkom príhovore primátora mesta Kamila Danka sa pod postaveným májom roztancovali malé Prvosienky pod vedením Jarmily Tillerovej a Ivety Obrtlíkovej. Potom sa ľudovým tancom i piesňami predstavil novovytvorený Žarnovček deti zo ZŠ na Ulici F. Kráľa pod vedením Melánie Ceizlovej a Dariny Nikodémovej, ktoré sú obe aktívne členky MO MS. Tradičný záver programu pri peknom, ba už letnom počasi patril ľudovým piesňam v podaní žien Prameňa pri MO MS v Žarnovici. Za účasti primátora mesta Kamila Danka i jeho zástupkyne Aleny Kazimírovej stáli máj v časti Žarnovická Huta, kde ho zdobili najmladšie dievčence, a následne aj v mestskej časti Lukavica. Tam atmosféru pri stávaní „neženatými“ chlapmi i v ďalších chvíľach opäť spríjemňovali ženy zo speváckej skupiny Prameň. Na fotografiách Prameňáčky pri zdobení, Žarnovček a Prameň pod májom v Lukavici.

Jozef PIECKA

■ DLHÁ HISTÓRIA

Miestny odbor Matice slovenskej Zohor v spolupráci so Základnou

škoolou Zohor zorganizoval 26. apríla 2013 v priestoroch špeciálnej učebne prednášku s názvom Na úsvite Slovákov. V prvom rade sme žiakom 9. A a 9. B triedy pripomenuli, aké významné výročia oslavujeme v roku 2013. Cieľom prednášky bolo žiakom ozrejmiť historické, menej známe, no zároveň veľmi dôležité udalosti. Začali sme Keltmi, pri ktorých sme okrem iného spomenuli „oppidum“ na bratislavskom kopci a činnosť na devínskom brale. Ďalší známy národ na našom území boli Rimania, pri ktorých nechýbalo Limes Romanus, Gerulata, Stupava a iné, potom sa zviditeľnili Germáni. Ako sme predpokladali, žiakov najviac prekvapilo, že jedno z najdôležitejších germánskych archeologických nálezísk sa nachádza pri obci Zohor. Nasledovala najdôležitejšia časť prednášky – príchod Slovanov na naše územie. V tejto rozsiahlej téme sme sa so žiakmi venovali kráľovi Samovi, Pribinovi, Rastislavovi a v neposlednom rade kráľovi Svätoplukovi. O všetkých sme si porozprávali ich životné príbehy, úspechy, ale aj pády. Žiaci pozorne počúvali množstvo informácií. Svoju pozornosť nám potvrdili napríklad poznatkami, že v našej súčasnej histórii sa často objavuje hrad Devín. V prednáške sme trocha „zabruslili“ do heraldiky a žiakom sme vysvetlili najznámejšiu symbolickú pamiatku Slovákov – náš dvojkríž, ktorý s nami putuje už 1 150 rokov. Povedali sme si, kde a ako vznikol, že ho nám Slovákom priniesli vierozvestcovia Konštantín a Metod a je tu dodnes. Prednášku sme, samozrejme, doplnili o bohatú prezentáciu a aj o prezentáciu repliky slovenského jednoručného meča. Nakoniec sme žiakom vysvetlili, že jednou z mnohých úloh Ma-

tice slovenskej je oboznamovanie s históriou a tvorením vlastného. Mojimi vlastnými slovami povedané: „Nik od vás nechce, aby ste sa pástou búšili do hrude na znak hrdosti k Slovensku. Len si skúste pri pohľade na štátnu vlajku, na dvojkríž spomenúť, akou dlhou cestou prešli vaši predkovia, že vám v žilách koluje slovenská krv.“

Jozef ŠNOBL

■ VALNÉ ZHROMAŽDENIE OMM

Valné zhromaždenie Odboru Mladej Matice v Rožňave sa uskutočnilo v priestoroch domu Matice slovenskej. Optimistická nálada panovala počas celého zhromaždenia. Na zasadnutí sa zúčastnili členovia Odboru Mladej Matice. V úvode si zobral slovo člen výboru OMM Matej Lada, ktorý predstavil svoje myšlienky budúceho fungovania Mladej Matice. Vo svojich ideách zdôraznil kroky a úspechy, ktoré sprevádzali OMM v minulosti, spomenul činnosť, ktorej sa venovala v minulom roku, ako aj koncepciu do budúcnosti. Do popredia uviedol nové smery a následné kroky, ktorým sa bude OMM v budúcnosti primárne venovať. Na zhromaždení sa zúčastnila aj riaditeľka D MS v Rožňave Zlatka Halková. Poďakovala teraz už bývalému predsedovi OMM Tomášovi Potočnému za jeho činnosť, odhodlanie a úspechy, ktoré vo svojej 5-ročnej funkcii predsedu OMM dosiahol. Novou predsedníčkou sa stala Janka Molčanová, zvolili sa aj noví členovia výboru a revizor. Mladá Matica vyjadřila snahu o napredovanie aj v nasledujúcom období. Bude sa usilovať zdôrazňovať matičné myšlienky, ktoré tvoria základný princíp zachovania a proklamovania matičných tradícií.

Janka MURZOVÁ

PRIPOMÍNAME SI

11. mája

– v Liptovskom Mikuláši v roku 1848 zverejnili Žiadosti slovenského národa; v Nitre ich župnej vrchnosti odovzdali evanjelickí kňazi Jaroslav Bôrik z Vrbovíc a Ľudovít Šulek z Hlbokého, oboch ihneď zatkli a odviekli do žalára

12. mája

– po zverejnení Žiadosti slovenského národa vydali úrady zatykač na Ľudovíta Štúra a Jozefa Miloslava Hurbana
– v roku 1908 bol v Paríži megakoncert Melódie všetkých krajín, na ktorom popri francúzskych, španielskych, talianskych a juhoamerických melódiách najväčší úspech zožal Mikuláš Schneider-Trnavský prednesom slovenských ľudových piesní na klavíri; 105. výročie
– pred 95 rokmi sa v Rimavskej Sobote vzbúрили vojaci 80. pluku cisársko-kráľovskej armády a odmietli ísť na front prvej svetovej vojny
– v roku 1948 vznikla v Paríži Slovenská národná rada v zahraničí ako orgán exilových Slovákov v boji za samostatný štát

13. mája

– pred 105 rokmi sa vo Veľkých Kršteňanoch narodil Pavol Gašparovič, básnickým menom Hlbina (1908 – 1977), predstaviteľ katolíckej moderny

14. mája

– v roku 1918 oddieli Červenej armády v Čelabinsku začali paľbu na česko-slovenské légie v Rusku, ktoré prevážali nemeckých zajatcov, naši legionári obsadili mesto, zmocnili sa zbraní a po upokojení situácie pokračovali vo svojej anabáze do prístavu vo Vladivostoku; v ZSSR prípad používali ako argument proti našim légiam a M. R. Štefánikovi

– pred 65 rokmi (1948) vznikol rozhodnutím OSN na vymedzenej časti územia Palestíny štát Izrael

15. mája

– v roku 1863, pred 150 rokmi, neďaleko evanjelickej fary v Liptovskom Mikuláši napadol stoličný komisár bezpečnosti Belo Lehocý a zeman Ráztokai kňaza a jedného z predstaviteľov nášho národného obrodzenia M. M. Hodžu, dobili ho a s ťažkými zraneniami nechali bez pomoci, Hodža následky tohto brutálneho činu pociťoval do smrti
– pred 70 rokmi (1943) kapitán slovenskej armády Ján Nálepka, poručík Michal Petro a vojaci Imrich Lysák a Peter Benkovič pri ukrajinskom Žitomíre prešli k sovietskym partizánom
– v roku 1968 na podnet Dubčekovho vedenia strany čs. vláda schválila prípravu nového štátoprávneho usporiadania Československa na federáciu dvoch republík, komisiu viedol podpredseda vlády G. Husák

16. mája

– pred 300 rokmi sa v Banskej Štiavnici narodil konštruktér banenských čerpadiel svetového významu Jozef Karol Hell (1713 – 1789), ktorý bol aj spoluautorom unikátnych vodných diel v okolí štiavnickej bani

17. mája

– sto rokov uplynulo od najväčšieho požiaru v Bratislave, pri ktorej vyhorela takmer celá Židovňa, za obeť padlo 95 domov

(jč)

Štefan MORAVČÍK: Povesti o slovenských hradoch

Pod čarovným prútkom vynikajúceho rozprávača ožívajú opustené hradné múry. Podivné zvuky sa nesú zo starých mučiarní a z hladomorní, vŕzgajú pánty zabudnutých truhlic v katakombách, biele panie tancujú na cimburkách... Štefan Moravčík – mág slovných hier, vynikajúci znalec histórie – ponúka originálne spracovanie tradičnej veľkej témy: bohatej, rozvetvenej mytológie slovenských hradov.

Z KNIŽNEJ PONUKY VMS

WWW.VYDAVATEL.SK

043/490 68 72

objednavky@vydavatel.sk

Okrem celej škály vydání Matice slovenskej tu nájdete pestrý sortiment z produkcie iných vydavateľstiev na Slovensku i v Českej republike. Našu ponuku kvalitnej slovenskej literatúry, obohatenú o pár vybraných zaujímavostí v cudzích jazykoch, priebežne dopĺňame novými titulmi. V našom knihkupectve vás čaká bohatá úroda nových titulov i záplava zliav a akcií, aby ste mohli nakupovať čo najvýhodnejšie a najpohodľnejšie.

Dobroslava Luknárová, Zuzana Kuglerová: Vnohradnícke povesti

Vinohradnícke remeslo je odpradávnou súčasťou ľudskej histórie a kultúry. Vyšľachtiť vínnu révu, depostovať zlatisté či rubínovočervené bobule hrozna a urobiť z nich dobré víno je skutočné umenie, ktoré ľudia stáročiami rozvíjajú do čoraz dokonalejších podôb. A Slovensko do dejín vinohradníctva neodmysliteľne patrí, veď vieme, že vinohradnícke tradície na svahoch Malých Karpát siahajú až do čias starých Keltov a Rimanov.

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00 179 027, IČO 36 418 404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupcovia šéfredaktora Michal BADÍN a Emil SEMANCO. Sídlo: Mudroňova 1, 036 52 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535, 40 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Tel: 02/ 52 96 57 52. Administrácia: Matica slovenská, Mudroňova 1, 036 52 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535. Tlač Ultra print, Bratislava. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Ján ČOMAJ, Ján JANKOVIČ, Drahošlav MACHALA, Pavol MAČALA, Andrej STRÝČEK. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranična.tlac@slpost.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografie nevraciam. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.